

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

29 Міжнародні відносини

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

292 Міжнародні економічні відносини

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції»

здобувача Гузь Владислави Костянтинівни

Науковий керівник: доц., к.е.н., Вінська Оксана Йосипівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: доц., д.е.н., Федірко Олександр Анатолійович

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

«Міжнародні економічні відносини»

29 Міжнародні відносини

292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Олександр ФЕДІРКО

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач європейської економіки і
бізнесу

Олександр ФЕДІРКО

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Гузь Владиславі Костянтинівні

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "25" вересня 2023 р. № 1742ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах наукових публікацій,
аналітичних звітів міжнародних організацій

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи дослідження міжнародної інтеграції
Розділ 2	Аналіз розвитку економіки Італії в умовах євроінтеграції
Розділ 3	Проблеми та перспективи розвитку економіки Італії

Об'єкт дослідження:	процес розвитку Італії в умовах євроінтеграції
Предмет дослідження:	стан, динаміка та галузева спеціалізація економіки Італії в умовах євроінтеграції
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	визначення особливостей розвитку економіки Італії та перспектив посилення її співпраці з Україною в умовах євроінтеграції

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
З'ясувати сутність та мотивацію міжнародної інтеграції	
Класифікувати міжнародні інтеграційні процеси	
Визначити методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції	
У розділі 2	
Проаналізувати динаміку розвитку Італії як члена Європейського Союзу	
Виявити особливості галузевої спеціалізації Італії	
Охарактеризувати стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії	
У розділі 3	
Розробити SWOT-аналіз економіки Італії	
Запропонувати шляхи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції	

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

О.Й. Вінська
(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

В.К. Гузь
(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 79 сторінок, 28 таблиць, 22 рисунки, список використаних джерел з 78 найменувань, додатки.

«Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції»

Об'єктом дослідження є процес розвитку Італії в умовах євроінтеграції.

Предметом дослідження є стан, динаміка та галузева спеціалізація економіки Італії в умовах євроінтеграції.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – визначення особливостей розвитку економіки Італії та перспектив посилення її співпраці з Україною в умовах євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- з'ясувати сутність та мотивацію міжнародної інтеграції;
- класифікувати міжнародні інтеграційні процеси;
- визначити методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції;
- проаналізувати динаміку розвитку Італії як члена Європейського Союзу;
- виявити особливості галузевої спеціалізації Італії;
- охарактеризувати стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії;
- розробити SWOT-аналіз економіки Італії;
- запропонувати шляхи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції;

Практичне значення отриманих результатів. Результати магістерської дипломної роботи були висвітлені на щорічній студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Міжнародний вимір відновлення економіки України» Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана 23 листопада 2023 року, а саме було опубліковано тези «Особливості підтримки малого та середнього бізнесу в Італії».

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 20____.

Рік захисту роботи 20____.

Ключові слова: міжнародна інтеграція, економічне співробітництво, глобалізація, інновації, конкурентоспроможність, макроекономічні показники, галузева спеціалізація, МСП, фінансові показники, товарообіг, інвестиції.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Гузь Владислави Костянтинівни

на тему: **«Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції»**

1. Актуальність теми: Європейський Союз є об'єднанням країн, які прагнуть до стійкого економічного поступу та соціальної єдності без внутрішніх кордонів. Така модель взаємовигідного співіснування є привабливою для багатьох країн-сусідів, зокрема й України. Італія є однією з країн-засновниць ЄС та третьою за розміром ВВП у ньому, тому її розвиток в умовах євроінтеграції дає змогу оцінити переваги та недоліки участі в інтеграційному блоці. Зважаючи на прагнення України щодо повноцінного членства в ЄС, а також перспективи широкого залучення коштів ЄС задля повоєнного відновлення зруйнованої економіки, вивчення особливостей розвитку Італії в умовах європейської інтеграції є корисним для України. Вищезазначене свідчить про особливу значущість обраної теми.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: з'ясовано сутність та мотивацію міжнародної інтеграції; класифіковано міжнародні інтеграційні процеси; визначено методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції; проаналізовано динаміку розвитку та виявлено особливості галузевої спеціалізації Італії; охарактеризовано стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії.

3. Наявність самостійних розробок автора: здійснено SWOT-аналіз економіки Італії; запропоновано шляхи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки можуть бути використані для аналізу впливу процесу європейської інтеграції на розвиток країни, а також для розробки стратегії розвитку співпраці України з Італією.

5. Наявність недоліків: було порушено графік подання розділів дипломної роботи.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з високою позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 48 балів.

Науковий керівник:

доцентка кафедри
європейської економіки і бізнесу,
доц., к.е.н.

Вінська О.Й.

“06” лютого 2024р.

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти
Гузь Владислави Костянтинівни

Тема: «Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення: обрана автором тема є актуальною для України, яка отримала статус країни-кандидата ЄС. Цей статус зобов'язує нашу державу створювати і підтримувати ефективні міжнародні зв'язки зі всіма країнами ЄС, в тому числі із Італією. Також Україна має відповідати всім стандартам, правилам і вимогам Європейського Союзу щодо майбутнього членства в інтеграційному об'єднанні. Це є суттєвим викликом для України та потребує всебічного вивчення особливостей функціонування країни-члена даного об'єднання.

Якість проведеного дослідження: автор детально аналізує теоретичні аспекти, пов'язані з появою і розвитком інтеграційних угруповань. У роботі розглянуто досвід Італії, як члена ЄС, розвиток і вплив об'єднання на країну, запропоновано інструменти та механізми співпраці України та Італії в рамках розширення євроінтеграції.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи: позитивним у роботі є те, що автор доволі детально проаналізував сучасний стан євроінтеграції і особливості розвитку Італії в Європейському Союзі. Робота має чітку структуру та послідовність висловлювання. Зміст даної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, а також робота має практичні значення, а саме розглянуто і запропоновано напрямки співпраці Італії з Україною.

Зауваження: аналітична інформація могла бути більш розгорнутою, а пропозиції могли бути розглянуті більш детально, але це не принципово і це не знижує загального позитивного враження від роботи.

Практична значимість висновків і рекомендацій: практична значимість роботи полягає у тому, що розроблені автором висновки можуть бути використані урядом України для аналізу впливу процесу європейської інтеграції на розвиток країни, а також для розробки стратегії розвитку співпраці України з Італією.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародного обліку і аудиту
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

А.М. Поплюйко

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	6
1.1 Сутність та мотивація міжнародної інтеграції	6
1.2 Класифікація міжнародних інтеграційних процесів	11
1.3 Методика оцінювання ефективності міжнародної інтеграції	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ІТАЛІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	25
2.1 Динаміка розвитку Італії як члена ЄС	25
2.2 Особливості галузевої спеціалізації Італії в ЄС	36
2.3 Стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії	49
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ІТАЛІЇ	60
3.1 SWOT-аналіз економіки Італії	60
3.2 Поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції	65
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ переживає епоху активної європейської інтеграції, яка має суттєвий вплив на політичний, економічний та культурний розвиток країн-членів Європейського Союзу. Італія, яка є однією з провідних країн Європи, не залишається осторонь цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, Фундаментальні теоретичні напрацювання у сфері досліджень інтеграції, європейської інтеграції, Європейського Союзу та економічного розвитку країн і угруповань представлені у працях цілого ряду вітчизняних та зарубіжних вчених і дослідників, таких як Гаврилюк О. В., Румянцев А. П., Козик В. В., Козак Ю. Г., Філіпенко А. С., Вергун В. А., Бураківський І. В., Дахно І. І., Чернега О. Б., Баула О. В., Яковюк І. В., Малик Я. Й., Мальський М. З., Б. Баласса, Р. Куденхове-Калергі, К. Вальдман, К. Месон, та багатьох інших. Водночас існує нагальна необхідність модернізації традиційного методологічного інструментарію для ефективного аналізу розвитку країн в умовах європейської інтеграції за умов значної диверсифікації економічних досліджень у цій сфері. Це обумовило вибір теми кваліфікаційної магістерської роботи, її мету та завдання.

Мета даної дипломної роботи полягає у визначенні особливостей розвитку економіки Італії та перспектив посилення її співпраці з Україною в умовах євроінтеграції.

Завданнями дослідження є:

1. З'ясувати сутність та мотивацію міжнародної інтеграції.
2. Класифікувати міжнародні інтеграційні процеси.
3. Визначити методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції.
4. Проаналізувати динаміку розвитку Італії як члена Європейського Союзу.
5. Виявити особливості галузевої спеціалізації Італії.
6. Охарактеризувати стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії.

7. Розробити SWOT-аналіз економіки Італії.

8. Запропонувати шляхи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження є процес розвитку Італії в умовах євроінтеграції.

Предметом дослідження є стан, динаміка та галузева спеціалізація економіки Італії в умовах євроінтеграції.

Для досягнення поставлених цілей та вирішення завдань дослідження щодо розвитку Італії в умовах європейської інтеграції, будуть використовуватися різноманітні **методи дослідження**. Основні методи, які будуть застосовані в рамках даної дипломної роботи, включають наступні:

1. Аналіз літературних джерел: Цей метод передбачає систематичний аналіз наукових праць, книг, статей, документів та інших джерел, що стосуються теми дослідження. Він дозволяє отримати обґрунтовану теоретичну базу та контекст для подальших досліджень.
2. Кількісний аналіз: Для кількісного оцінювання певних показників ефективності європейської інтеграції може бути застосований статистичний аналіз даних, включаючи розрахунки показників економічного росту, торгівельного обороту, фінансових потоків тощо.
3. Історичний метод: Вивчення історії європейської інтеграції Італії та її участі в різних етапах інтеграційних процесів дозволяє зрозуміти динаміку розвитку та змін, що відбувалися в країні.
4. Соціологічні методи: Аналіз соціальних відносин, громадської думки та взаємодії різних соціальних груп щодо інтеграційних процесів.
5. Економічний аналіз: Оцінка впливу європейської інтеграції на економіку Італії включає аналіз торгівельних операцій, інвестицій, бюджетних показників та інших економічних параметрів.
6. Політичний аналіз: Вивчення структури та діяльності політичних інститутів на рівні Італії та Європейського Союзу, а також аналіз політичних рішень і їх вплив на розвиток країни.

Ці методи дослідження допоможуть зробити комплексний аналіз впливу європейської інтеграції на розвиток Італії та відповісти на поставлені питання та завдання дипломної роботи.

Кваліфікаційна робота може мати як суто прикладне, так і теоретико методичне значення. Ця дипломна робота розглядається як важливий крок у розумінні та аналізі процесів європейської інтеграції та їх впливу на розвиток однієї з найважливіших європейських країн. Вона спрямована на розкриття ключових аспектів цього процесу і може слугувати цінним ресурсом для розробки стратегій та рішень, спрямованих на подальший розвиток співпраці України з Італією. **Практична її значущість** полягає в тому, що результати магістерської дипломної роботи були висвітлені на щорічній студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Міжнародний вимір відновлення економіки України» Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана 23 листопада 2023 року, а саме було опубліковано тези «Особливості підтримки малого та середнього бізнесу в Італії» (додаток Б).

Інформаційною базою стали законодавчі акти Європейського Союзу та Італії, інформаційні звіти та доповіді міжнародних організацій (ОЕСР, Європейської Комісії, Евростату) та ряду рейтингових агенцій, дослідницьких центрів, аналітичних установ та програм, праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків з питань економічної інтеграції, європейської інтеграції, розвитку Європейського Союзу, інтегрування країн до цього інтеграційного угруповання.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Сутність та мотивація міжнародної інтеграції

Міжнародна інтеграція являє собою фундаментальний процес, що передбачає глибоку та системну співпрацю між різними державами, створюючи єдиний простір економічної, політичної та культурної взаємодії. Вона базується на принципах взаємної залежності та спільних інтересів країн-учасниць, спрямована на сприяння миру, стабільності та економічному зростанню, а також збереження суверенітету держав у контексті глобалізації.

Сутність міжнародної інтеграції полягає у взаємодії та об'єднанні держав, що включає створення спільних політичних органів, торговельних блоків, та культурних обмінів. Цей процес охоплює не тільки економічну інтеграцію через зони вільної торгівлі та спільні ринки, але й політичну інтеграцію, що включає координацію зовнішньої та оборонної політики, а також соціокультурну інтеграцію, яка сприяє обміну культурними цінностями та освітою. [1]

Є багато підходів до визначення поняття міжнародної інтеграції, що відображені в таблиці 1.1. Ці визначення відображають різні перспективи на міжнародну інтеграцію, від економічних і політичних аспектів до соціальних та культурних вимірів. Вони також ілюструють, як погляди на інтеграцію можуть змінюватися в залежності від контексту, історичного періоду та особливостей міжнародних відносин. В таблиці представлені визначення таких авторів, як Ернст Б. Хаас, Бела Баласса, Леон Ліндберг, Карл Дойч, Річард Розенкранц, Жан Моне, Джозеф Най та Александр Вендт. Кожне з визначень розкриває сутність міжнародної інтеграції з різних сторін, але найбільш чітко та повно описує міжнародну інтеграцію саме Бела Баласса, оскільки його визначення відповідає найчіткіше сучасним уявленням про процес міжнародної інтеграції.

Таблиця 1.1 - Підходи до трактування сутності міжнародної інтеграції [12]

Автор	Визначення міжнародної інтеграції
Ернст Б. Хаас	Процес, у якому політичні актори у декількох окремих національних системах спрямовують свої дії до спільної задачі або цілі.
Бела Баласса	Процес економічного злиття, який включає в себе послідовний рух від вільної торгівлі через митний союз, спільний ринок, економічний та валютний союз до повної політичної інтеграції.
Леон Ліндберг	Процес, у якому нації відмовляються від бажання проводити власну політику у сферах критичної важливості та ухвалюють спільні рішення.
Карл Дойч	Процес, який включає збільшення трансакцій, у тому числі комунікацій, відсутність військового протистояння та зменшення дискримінації між економічними одиницями в різних державах.
Річард Розенкранц	Створення спільних інститутів для управління спільними справами та прийняття колективних рішень на міжнародному рівні.
Жан Моне	Процес, який веде до зменшення бар'єрів між національними економіками та збільшення економічної, політичної та соціальної взаємозалежності між країнами.
Джозеф Най	Волонтаристське об'єднання національних держав у більші групи, що здатні до прийняття рішень на регіональному або наднаціональному рівні.
Александр Вендт	Процес ідентифікації інтересів та цінностей держави з іншими державами, що веде до створення спільних політичних структур або інститутів.

Аналізуючи міжнародну інтеграцію, необхідно розглядати різні теоретичні підходи, які допомагають зрозуміти її динаміку та вплив на міжнародні відносини (табл. 1.2). Серед них важливе місце займають функціональний та неокласичний підходи, а також теорії реалізму та лібералізму. [2]

Таблиця 1.2 - Теоретичні підходи до аналізу міжнародної інтеграції [12]

Теоретичний підхід	Основні ідеї та принципи
Реалізм	Пріоритет державної суверенності та національних інтересів; Держави діють з метою забезпечення своєї безпеки та виживання; Інтеграція може бути використана для зміцнення державних позицій.
Лібералізм	Спільні цінності, права людини та міжнародне співробітництво; Інтеграція сприяє спільності, розвитку та вирішенню глобальних викликів; Важливість міжнародних норм та співпраці.
Функціональний підхід	Інтеграція об'єднує країни для спільного вирішення функціональних проблем; Функціональна необхідність та взаємозалежність; Спільні функції та задачі для задоволення спільних потреб.

Функціональний підхід акцентує увагу на специфічних функціях та завданнях, які виконують міжнародні інтеграційні організації. Цей підхід виходить

з припущення, що країни об'єднуються для вирішення конкретних практичних задач, які вони не можуть ефективно вирішити самотійно. Це можуть бути задачі економічного, екологічного, технічного характеру. [18] Центральною ідеєю функціонального підходу є те, що співпраця у певних обмежених сферах може поступово призвести до більш глибокої інтеграції, у тому числі й політичної.

Неокласичний підхід, з іншого боку, фокусується на індивідуальній раціональності, ринкових механізмах та ролі прав власності. Згідно з цим підходом, інтеграційні процеси відображають пошук державами та індивідуальними акторами шляхів максимізації власної користі в умовах глобального ринку. Вважається, що ринкові механізми сприяють ефективному розподілу ресурсів, а конкуренція стимулює інновації та зростання.

Теорії реалізму та лібералізму вносять важливий вклад у розуміння інтеграційних процесів. Реалізм акцентує увагу на суверенітеті держав та національних інтересах. З цієї точки зору, інтеграція може бути засобом зміцнення державності та захисту національних інтересів. Навпаки, лібералізм розглядає інтеграцію як засіб досягнення глобального добробуту через співробітництво, обмін і взаєморозуміння.

Враховуючи ці різноманітні підходи, стає зрозумілим, що міжнародна інтеграція є багатогранним та складним процесом, що вимагає врахування економічних, політичних, соціальних та культурних аспектів. Це не лише шлях до економічного зростання та політичної стабільності, але й механізм зміцнення миру та взаєморозуміння між народами. [6] Таким чином, міжнародна інтеграція продовжує відігравати ключову роль у формуванні глобального порядку, пропонуючи шляхи вирішення транснаціональних проблем та створення умов для спільного процвітання та розвитку.

У цьому контексті, важливо також враховувати вплив глобалізації на міжнародну інтеграцію. Глобалізація, яка характеризується збільшенням взаємозалежності та взаємодії між країнами у всьому світі, створює умови для прискорення інтеграційних процесів. [7] Це сприяє розширенню міжнародної торгівлі, фінансових потоків, технологічного обміну, а також культурного та

освітнього взаємодії. Глобалізація відкриває нові можливості для країн та компаній у доступі до світових ринків, проте також вносить виклики, пов'язані з конкуренцією та адаптацією до глобальних стандартів.

Таким чином, міжнародна інтеграція відіграє двояку роль у контексті глобалізації. З одного боку, вона сприяє ефективнішій координації між державами, підвищуючи їхню здатність впоратися з глобальними викликами, такими як зміна клімату, міжнародна безпека, міграція, та міжнародна торгівля. З іншого боку, вона може призвести до зменшення самостійності держав у прийнятті рішень щодо внутрішніх справ, оскільки вони повинні враховувати вимоги та стандарти інтеграційних угруповань та міжнародних організацій.

Інший важливий аспект міжнародної інтеграції – це її вплив на розвиток національних ідентичностей та культур. [8] Хоча інтеграція сприяє культурному обміну та розумінню між народами, існує також ризик ерозії місцевих культурних особливостей. Тому важливо знаходити баланс між збереженням національної унікальності та відкритістю до глобальних впливів.

Важливим фактором у міжнародній інтеграції є також розвиток технологій, зокрема, цифрових технологій та інтернету. Ці інновації сприяють швидкому обміну інформацією, ідеями та ресурсами, змінюючи традиційні способи ведення бізнесу та міжнародних відносин. Цифрова ера відкриває нові горизонти для співпраці та інтеграції, але також створює нові виклики, пов'язані з кібербезпекою та захистом даних.

Загалом, міжнародна інтеграція є динамічним та складним процесом, який вимагає глибокого розуміння та гнучкого підходу від усіх залучених сторін. Вона відіграє важливу роль у формуванні сучасного світового порядку, сприяючи миру, стабільності та спільному розвитку. Однак успіх інтеграції залежить від здатності країн-учасниць вирішувати конфлікти, знаходити компроміси та адаптуватися до змінюваних умов глобального середовища.

Зрештою, обидва підходи мають свої переваги та обмеження. Теорія реалізму наголошує на національні інтереси та реалії міжнародної політики, тоді як ліберальний підхід відзначає важливість спільних цінностей та співпраці. У

сучасному світі інтеграція може включати обидва ці аспекти, і важливо збалансувати їх для досягнення стабільності, безпеки та процвітання на глобальному рівні.

Мотивація країн до участі у міжнародній інтеграції є різноманітною і включає економічні, політичні та соціокультурні фактори (табл. 1.3). Економічні мотиви включають підвищення темпів та зростання торгівлі, доступ до ресурсів та ринків, а також розподіл економічних ризиків. Політичні мотиви пов'язані з міжнародною безпекою, збільшенням геополітичного впливу та захистом національних інтересів. Соціокультурні мотиви включають культурний обмін, розвиток громадянського суспільства та сприяння розумінню між народами. [1]

Таблиця 1.3. Фактори, що впливають на мотивацію країн до участі в міжнародній інтеграції [1]

Фактори	Зміст
Економічні	Зростання торгівлі, доступ до ресурсів та ринків, а також розподіл економічних ризиків
Політичні	Міжнародна безпека, збільшення геополітичного впливу та захист національних інтересів
Соціокультурні	Культурний обмін, розвиток громадянського суспільства та сприяння розумінню між народами

Однією з ключових мотивацій міжнародної інтеграції є стимулювання економічного зростання. Створення спільних ринків та зменшення торговельних бар'єрів сприяють збільшенню обсягу торгівлі між країнами-учасницями і зростанню ВВП. Це важливо, оскільки економічний розвиток може покращити життя населення та сприяти соціальному покращенню. Мотивацією також є зменшення політичних та економічних конфліктів між країнами. Інтеграція створює механізми для вирішення суперечностей та спільних рішень, що може сприяти стабільності і зменшенню напруження в міжнародних відносинах. Значною перевагою, що мотивує до міжнародної інтеграції є можливість спільного впливу на глобальні питання. Інтеграція дозволяє країнам об'єднувати зусилля для вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, екологічні питання та інші виклики. Спільний вплив може бути ефективнішим, ніж індивідуальні дії окремих

країн. Нарешті, інтеграція може сприяти збереженню миру. Багато інтеграційних організацій були створені після світових війн з метою забезпечення миру та стабільності. Вони допомагають запобігати конфліктам та сприяють мирному врегулюванню суперечностей.

Проте, міжнародна інтеграція також несе в собі ризики та виклики. Передача частини суверенітету на користь спільних органів, розбіжності у розвитку регіонів, соціальні наслідки для окремих груп громадян, а також політичні суперечки між країнами-учасницями – все це важливі аспекти, що потребують уваги та балансування.

Отже, є багато визначень міжнародної інтеграції, найгрунтовнішим з яких є визначення Бели Баласси, згідно з яким міжнародна інтеграція розуміється як процес економічного злиття, від вільної торгівлі через митний союз до повної політичної інтеграції. Дане твердження найповніше відповідає сучасним світовим інтеграційним процесам і вказує шлях, через який проходить успішна міжнародна інтеграція. Міжнародна інтеграція має різні мотиви: економічні, політичні, соціокультурні. Всі вони покликані покращити розвиток країни та її стосунки на міжнародній арені.

1.2 Класифікація міжнародних інтеграційних процесів

В сучасному світі глобальні інтеграційні процеси є однією з найважливіших тем у міжнародних відносинах та економіці. Різні країни та регіони спільно працюють над створенням міжнародних інтеграційних об'єднань для досягнення спільних цілей та розвитку.

Міжнародні інтеграційні процеси та регіональні інтеграційні організації в сучасному світі відіграють ключову роль у формуванні та розвитку міждержавних відносин та співпраці. По суті, типи міжнародних інтеграційних процесів визначають структуру та специфіку регіональних інтеграційних організацій, а

регіональні організації, з свого боку, визначають характер інтеграційних процесів, що відбуваються в конкретному регіоні.

Основні цілі міжнародних інтеграційних процесів можуть значно варіюватися в залежності від конкретної організації і її мети. Проте, декілька загальних цілей можна виділити.

По-перше, однією з основних цілей інтеграції є сприяння економічному розвитку учасницьких країн шляхом створення спільних ринків, зменшення митних бар'єрів та сприяння вільному руху товарів і послуг.

По-друге, політична стабільність та забезпечення миру є важливою метою багатьох інтеграційних процесів. Створення політичних механізмів для вирішення конфліктів та підтримки демократичних цінностей може зміцнювати мир і стабільність в регіоні.

По-третє, інтеграція може сприяти спільній дії в глобальних питаннях, таких як зміна клімату, боротьба зі світовими епідеміями та інші міжнародні виклики. [25]

Перш за все, важливо зазначити, що типи міжнародних інтеграційних процесів можуть бути різними, включаючи торгову інтеграцію, економічну інтеграцію, політичну інтеграцію тощо. Регіональні інтеграційні організації, у свою чергу, можуть виникати для реалізації конкретних цілей, таких як сприяння економічному зростанню, політичній стабільності, забезпечення безпеки та ін.

Простим показником ступеня інтеграції національних економік регіону є інтенсивність внутрішньорегіональної торгівлі. Очевидно, що міра інтеграції національних економік обумовлюється структурою ВВП і товарообігу. Країни, що експортують сільськогосподарську продукцію, сировину і енергоресурси, на світовому ринку об'єктивно є конкурентами, а їх товарні потоки орієнтовані на розвинені індустріальні країни. Навпаки, пригнічуючи долю взаємної торгівлі індустріальних країн складають машини, механізми і інші готові продукти. Більше того, товарні потоки між слаборозвиненими країнами не спричиняють за собою інтеграції національних економік.

Висока інтенсивність зусиль останніми роками відрізняє і вищий рівень інтеграційного процесу — рівень глав держав, який відповідає за формування дійсно єдиного простору на пострадянській території. Хоча на цьому рівні експерти відмічають попередній характер багатьох зроблених заяв, їх декларативний статус і відсутність конкретніших програм.

Якщо інтернаціоналізація підвела передусім передовий технологічний базис під усю систему світової спільноти, то інтеграційним процесам належить внести найбільший вклад в реформування людського суспільства, хоча не можна не помітити, що на цьому шляху поки що більше проблем, ніж успіхів. В цілому інтеграційні і виконуючі певні інтегруючі функції організації можна класифікувати в наступному порядку:

1. Регіональні і міжрегіональні інтеграційні співтовариства по цілях: економічні, політико-економічні (з елементами соціальної інтеграції), політичні, військово-політичні, інституціонально-координаційні та ін.

2. Міжнародні урядові наднаціональні організації координуючого типу.

3. Міжнародні неурядові організації (приблизно 10800). До таких організацій належать профспілки, транснаціональні корпорації і так далі. Перейдемо тепер від загальної типології до характеристики існуючих основних моделей у світових інтеграційних процесах.

4. Моделі політико-економічної інтеграції (з урахуванням соціальних аспектів): Європейський союз (ЄС); Група (Латинська Америка) Анд; Карибський "спільний ринок" (Латинська Америка); Асоціація держав Південно-східної Азії (АСЕАН);

5. Моделі торговельно-економічної співпраці : Європейська асоціація вільної торгівлі (ЕАСТ); Північноамериканська інтеграція (США, Канада, Мексика); Організація арабських країн-експортерів нафти (ОАПЕК); Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК);

6. Моделі політичних союзів і військових блоків: Європейська Рада; Організація Африканської єдності (ОАЕ); Організація Північноатлантичного договору (НАТО). [26]

Слід розрізняти також рівні і цілі інтеграційних співтовариств, їх реальне місце в загальній структурі світових інтеграційних процесів і міру впливу на еволюцію міжнародних відносин. В той же час визначальним, універсальним типом інтеграції є політико-економічна модель, в якій міжнародна кооперація і інтернаціоналізація набувають не лише якісно нової, зрілішої форми, але і нові сутнісні форми трансплантації інтернаціонального регулювання і управління на політичному і економічному рівнях усіх процесів інтеграційного розвитку.

Класифікувати міжнародну інтеграцію можна декількома способами (табл. 1.4). Зручно виділити класифікацію за видами, формою та етапами міжнародної інтеграції.

Таблиця 1.4 – Класифікація міжнародної інтеграції [25]

За видами	Економічна інтеграція Політична інтеграція Культурна інтеграція Військова інтеграція Соціальна інтеграція
За формою	Зона вільної торгівлі Митний союз Спільний ринок Економічний союз Повна економічна інтеграція
За етапами	Інституційний етап Інтеграція державної політики Інтеграція ставлень Безпековий етап

Існує кілька видів інтеграції в міжнародних відносинах, зокрема:

Економічна інтеграція: цей тип інтеграції стосується процесу створення єдиного ринку чи економічного союзу між країнами чи регіонами, часто шляхом усунення торговельних бар'єрів і створення спільної економічної політики. Прикладами економічної інтеграції є Європейський Союз і Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).

Політична інтеграція: цей тип інтеграції відноситься до процесу створення політичного союзу між країнами або регіонами, часто шляхом створення спільного

уряду або розподілу суверенітету. Прикладами політичної інтеграції є Європейський Союз та Африканський Союз.

Культурна інтеграція: цей тип інтеграції стосується процесу сприяння культурному обміну та взаєморозуміння між країнами чи регіонами. Культурна інтеграція може приймати різні форми, включаючи програми освітнього обміну, ініціативи культурного обміну та сприяння культурному різноманіттю.

Військова інтеграція: цей тип інтеграції відноситься до процесу створення спільних військових сил або альянсу між країнами або регіонами. Військова інтеграція може передбачати спільне використання військових ресурсів і координацію військових стратегій.

Соціальна інтеграція: цей тип інтеграції стосується процесу сприяння соціальному обміну та взаєморозуміння між країнами чи регіонами. Соціальна інтеграція може передбачати просування соціальної справедливості та рівності, а також інтеграцію маргіналізованих груп у суспільство. [27]

Узагальнену та синтезовану концепцію регіональної інтеграції розробив американський (угорський) економіст Б. Баласса (табл. 1.5). В її основі — відмінності між інтеграцією як процесом і як кінцевим результатом, станом. З цього погляду, окремі уявлення про інтеграцію можна охарактеризувати як ступені сходження від її початкових, найпростіших форм до складніших.

Таблиця 1.5 – Форми регіональної економічної інтеграції [28]

Форми інтеграції	Методи з усунення дискримінації				
	Усунення тарифів та квот	Спільний зовнішній тариф	Вільний рух факторів виробництва	Гармонізація економічної політики	Уніфікація політики, створення політичних інститутів
Зона вільної торгівлі	X				
Митний союз	X	X			
Спільний ринок	X	X	X		
Економічний союз	X	X	X	X	
Повна економічна інтеграція	X	X	X	X	X

Згідно з Белою Балассою, існують такі форми інтеграції: зона вільної торгівлі; митний союз; спільний ринок; економічний союз; повна економічна інтеграція. У даній схемі перші три форми інтеграції в принципі відповідають уявленням неокласиків, які виступають за зменшення державного втручання в економіку. Четверта форма представляє основу кейнсіанських уявлень про інтеграцію, а п'ята включає заходи, на які особливо звертають увагу інституціоналісти.

Існує також чотири етапи еволюції політичної інтеграції:

1. Інституційний етап стосується впровадження колективного ухвалення рішень групою країн. Наприклад, інституційне забезпечення співробітництва України та ЄС, що визначено Стратегією інтеграції України до ЄС, Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством і її членами. Створення спільних органів між Україною та ЄС також передбачається – Ради та Комітету з питань співробітництва, Комітету з парламентського співробітництва тощо. Тобто створюються інституції, які потрібні для розвитку та адміністрування правил і регулювання, які є необхідними для економічної інтеграції.

2. Інтеграція державної політики – на цьому етапі відбувається визначення міри відповідальності за проведення політики на вищому наддержавному рівні, або політики, що здійснюється чи координується спільно на кількох рівнях.

3. Інтеграція ставлень: вона пов'язана з підтримкою регіональної інтеграції політичною та економічною елітами і громадськістю. Якщо громадськість відмовляється від інтеграції держави, тоді інтеграція не відбувається через прояв незгоди громадян. Прикладом є Євромайдан, подія сучасної України, яка докорінно змінила життя її народу.

4. Безпековий: цей етап розуміють як «спільну безпеку», його основа – це ненасильницька взаємодія держав. [29]

Отже, визначено декілька класифікацій міжнародної інтеграції, зокрема: за видами, за формою та за етапами (табл. 1.4). Є п'ять видів міжнародних інтеграцій залежно від їхнього типу: економічна, політична, культурна, військова та соціальна інтеграції. Розрізняють п'ять форм економічної інтеграції за регіональною ознакою, згідно з Белою Балассом. Політичну інтеграцію, в свою чергу, можна розділити на чотири етапи: інституційний, інтеграція державної політики, інтеграція ставлень та безпековий.

1.3 Методика оцінювання ефективності міжнародної інтеграції

Першим і одним із найважливіших показників ефективності міжнародної інтеграції є економічні показники. Вони включають зростання ВВП (валового внутрішнього продукту), збільшення обсягу торгівлі, зменшення тарифів та торгових бар'єрів між країнами-учасницями. Аналіз динаміки ВВП дає достатньо об'єктивну оцінку стану країни, оцінює ефективність її інтеграції. ВВП вимірює грошову вартість кінцевих товарів і послуг, тобто тих, які купує кінцевий користувач, вироблених у країні за певний період часу (скажімо, квартал або рік). Він підраховує всю продукцію, згенеровану в межах країни. Економічна інтеграція сприяє створенню спільного ринку, який може забезпечити більше можливостей для підприємств та споживачів.

Другим важливим аспектом є політична стабільність. Міжнародна інтеграція часто передбачає спільне прийняття політичних рішень та участь в спільних інституціях. Оцінювання стабільності та ефективності цих інституцій може вказувати на успіх інтеграції. [30] Крім того, спільні зусилля у розв'язанні конфліктів та збереженні миру також є важливими показниками.

Соціокультурні аспекти включають в себе аналіз взаємодії та взаєморозуміння між різними культурами та національностями в рамках інтеграції.

Оцінювання цих аспектів може включати в себе показники такі, як кількість обмінів студентами, спільні культурні проекти та інші форми культурного обміну.

Зазвичай оцінювання ефективності міжнародної інтеграції включає в себе аналіз цих та інших аспектів, а також може враховувати конкретні завдання та цілі, які були визначені для інтеграції. При цьому важливо розуміти, що оцінка ефективності може бути піддана інтерпретації та залежати від конкретного контексту та цілей, які ставляться перед інтеграційними ініціативами.

Оцінка ефективності міжнародної інтеграції є складним завданням, і для досягнення об'єктивності та адекватності результатів, дослідники та аналітики використовують різні методи та підходи.

Кількісні методи оцінювання базуються на зборі та аналізі статистичних даних і дозволяють виміряти різні аспекти ефективності інтеграції у числових виразах. Найбільш поширеними кількісними показниками є зростання ВВП (валового внутрішнього продукту) країн-учасниць, збільшення обсягу міжнародної торгівлі, зниження тарифів та торгових бар'єрів. [31]

Якісні методи оцінювання враховують більш широкий спектр факторів, які не завжди можна виміряти числовими показниками. Вони включають в себе аналіз політичних змін, які відбулися внаслідок інтеграції, вплив на соціокультурну сферу, зміни у житті населення, розвиток освіти та культурний обмін. Ці методи дають можливість глибше зрозуміти вплив інтеграції на життя країн-учасниць та їхніх громадян.

Одним із підходів до оцінювання ефективності є порівняльний аналіз. Він передбачає порівняння результатів інтеграції між різними ініціативами або між різними країнами-учасницями. Наприклад, можна порівняти розвиток країн, які є членами різних інтеграційних організацій, і визначити, яка з них є більш успішною з економічної, політичної або соціокультурної точки зору.

Комбінування різних методів та підходів до оцінювання ефективності міжнародної інтеграції дозволяє отримати більш повний та об'єктивний образ впливу інтеграції на країни-учасниці та світове співтовариство. Результати оцінки

важливі для прийняття рішень щодо подальшого розвитку інтеграції та її впливу на глобальну політику та економіку.

Популярним методом дослідження ефективності міжнародної інтеграції є дослідження місця країни в рейтингу глобальної конкурентоспроможності. В таблиці 1.6 розглянуто показники індексу глобальної конкурентоспроможності.

Таблиця 1.6 – Індекс глобальної конкурентоспроможності [32]

№	Показник
1	Аналіз якості інститутів в країні
2	Аналіз стану розвитку інфраструктури в країні
3	Аналіз рівня сучасних технологій в країні
4	Аналіз макроекономічної стабільності в країні
5	Аналіз стану охорони здоров'я в країні
6	Аналіз навичок населення країни
7	Аналіз особливостей споживчого ринку в країні
8	Аналіз особливостей ринку праці в країні
9	Аналіз стану фінансової системи в країні
10	Аналіз розміру внутрішнього ринку країни
11	Аналіз динаміки розвитку бізнесу в країні
12	Аналіз здатності країни до інновацій

Даний індекс оцінює багато сфер життя держави, щоб максимально повно визначити її успішність і здатність конкурувати з іншими країнами за першість на світовій арені. Рейтинг конкурентоспроможності показує якість інститутів, стан розвитку інфраструктури та технологій, рівень макроекономічної стабільності, якість охорони здоров'я, рівень навичок населення, особливості споживчого ринку, стан фінансів, розмір внутрішнього ринку, динаміку розвитку бізнесу в країні та її здатність до інновацій.

Глобальний індекс інновацій – це ще один із методів оцінювання ефективності міжнародної інтеграції (табл. 1.7). Рейтинг за даним індексом показує інноваційність країни за різними показниками: від політичної стабільності до якості освіти та таких економічних показників як інвестиції та кредитування. Для розрахунку індексу проводиться аналіз заохочення та підтримки інноваційної діяльності, а також аналіз комерційних результатів інноваційної діяльності.

Таблиця 1.7 – Глобальний індекс інновацій (показники) [33]

Аналіз заохочення та підтримки інноваційної діяльності	Аналіз комерційних результатів інноваційної діяльності
Політична та операційна стабільність Ефективність уряду Верховенство права Легкість початку бізнесу Простота вирішення неплатоспроможності Освіта Вища освіта Інформаційні та комунікаційні технології Урядові онлайн-послуги Загальна інфраструктура Екологічна стійкість Кредитування Легкість отримання кредитів Кредитування приватного сектора Інвестиції	Створення знань (патенти, винаходи) Вплив на знання Поширення знань Нематеріальні активи Креативні товари і сервіси Креативність в онлайн

Індекс глобалізації розроблений Швейцарським економічним інститутом при Федеральній вищій технічній школі Цюриха, який вимірює рівень глобалізації країн світу в економічному, політичному та соціальному вимірі (табл. 1.8). Економічний субіндекс показує рівень співпраці країни з іншими країнами в економіці, включаючи обсяг торгівлі, рух капіталу та трудової сили. Політичний показник оцінює рівень політичних зв'язків, наприклад, рівень міграції, наявність міжнародних договорів та участь у міжнародних організаціях. Соціальний субіндекс аналізує рівень соціального розвитку, включаючи доступ до інформаційних технологій, рівень освіти населення та стан охорони здоров'я, а також обмін ідеями та культурою.

Таблиця 1.8 – Критерії для оцінки в індексі глобалізації KOF [34]

Аналіз економічної глобалізації в країні	Аналіз соціальної глобалізації в країні	Аналіз політичної глобалізації
Економічна глобалізація	Соціальна глобалізація	Політична глобалізація
Торговельна глобалізація	Міжособистісна глобалізація	
Фінансова глобалізація	Інформаційна глобалізація	
	Культурна глобалізація	

Ефективність розвитку країни та її інтеграції відповідно можна оцінити за допомогою показників гендерного розриву (табл. 1.9). Даний рейтинг показує наскільки великими в країні є відмінності між положеннями чоловіків і жінок в політиці, освіті, здоров'ї, на роботі та загалом в економіці. В рейтингу можна побачити рівень участі жінок порівняно із чоловіками. Великий розрив вказує на проблеми в гендерній рівності в країні.

Таблиця 1.9 – Критерії для оцінки гендерного розриву [35]

Критерії та показники для порівняння між статями	
1	Участь у робочій силі
2	Рівень оплати за однакову роботу
3	Приблизний зароблений дохід
4	Число законодавців, вищих посадовців, менеджерів
5	Число професійно-технічних працівників
6	Зарахування до початкової школи
7	Зарахування до закладів середньої освіти
8	Зарахування до вищих навчальних закладів
9	Політичні повноваження
10	Жінки в парламенті
11	Жінки на міністерських посадах
12	Роки жінок/чоловіків на чолі держави
13	Здоров'я та виживання
14	Співвідношення статей
15	Очікувана середня тривалість життя

На ефективність інтеграції країни також може впливати те, як вона бореться зі змінами клімату. В цьому допоможе індекс ефективності боротьби зі змінами

клімату (табл. 1.10). Країна може впливати на цей показник зменшенням викидів парникових газів, збільшенням використання відновлювальних джерел енергії, покращенням політики щодо клімату та більш ефективним використанням енергії в країні.

Таблиця 1.10 – Показники для індексу ефективності боротьби зі змінами клімату [36]

№	Показник
1	Аналіз викидів парникових газів в атмосферу в країні
2	Аналіз використання відновлювальних джерел енергії в країні
3	Аналіз кліматичної політики країни
4	Аналіз ефективності використання енергії в країні

Індекс конкурентоспроможності подорожей та туризму оцінює розвиток туристичного потенціалу в країні (табл. 1.11). Цей індекс формується на основі аналізу сприятливості середовища в країні для розвитку туризму, аналізу державної політики щодо туризму, аналізу інфраструктури та наявних природних та культурних ресурсів, що слугують основною ціллю туристичних потоків. За допомогою цього індексу можна оцінити стан туризму в країні та його можливості в підвищенні конкурентоспроможності країни. В багатьох країнах світу туризм відіграє велику роль у формуванні ВВП держави, створенні нових робочих місць та забезпеченні зайнятості населення. Значний вплив здійснює туризм на такі ключові галузі економіки, як транспорт, зв'язок, будівництво, сільське господарство. Таким чином, туризм виступає каталізатором соціально-економічного розвитку країни. Але туризм впливає на економіку держави позитивно тільки тоді, коли він розвивається всебічно, тобто не перетворює економіку країни в економіку послуг. Ефективність туризму в економіці передбачає, що він в державі розвивається синхронно і у взаємозв'язку з іншими галузями соціально-економічного комплексу.

Таблиця 1.11 – Рейтинг конкурентоспроможності подорожей та туризму
[37]

Аналіз сприятливості середовища в країні для розвитку туризму	Аналіз державної політики та створення сприятливих умов в країні для розвитку подорожей та туризму	Аналіз інфраструктури	Аналіз наявних природних та культурних ресурсів
Бізнес-середовище Безпека та захист Здоров'я і гігієна Людські ресурси та ринок праці Спроможність до ІКТ	Пріоритизація подорожей і туризму Міжнародна відкритість Цінова конкурентоспроможність Екологічна стійкість	Повітряний транспорт Водний та наземний транспорт Туристичні сервіси	Природні ресурси Культурні ресурси та бізнес-подорожі

Також дуже важливим показником є аналіз експорту та імпорту країни. Експорт визначається як продаж продуктів і послуг в іноземних країнах, які отримані або виготовлені в країні походження. Імпорт — це зворотний бік експорту. Імпорт означає купівлю товарів і послуг із зарубіжних джерел і повернення їх у рідну країну. Експорт та імпорт важливі, оскільки разом вони утворюють торговельний баланс країни, який може вплинути на загальний стан економіки. У здоровій економіці як імпорт, так і експорт постійно зростають. Зазвичай це визначає стійку та сильну економіку. Коли експорт та імпорт стають незбалансованими, це може спричинити або активне сальдо торгівлі, або дефіцит торгівлі. Активне сальдо торгівлі виникає, коли експорт країни перевищує імпорт. Це означає, що є чистий приплив внутрішньої валюти з зовнішніх ринків. Активне сальдо торгівлі зазвичай свідчить про здорову економіку. Торговий дефіцит виникає, коли імпорт країни перевищує її експорт. Це означає, що є чистий відтік вітчизняної валюти на зовнішні ринки. Торговельний дефіцит може виникнути, коли країні бракує потужностей для виробництва власної продукції через:

- Відсутність навичок
- Малі ресурси
- Віддання переваги придбанню продукції з іншої країни, яка може виробляти її дешевше.

На рисунку 1.1 зображено основні методи оцінювання ефективності інтеграції країни, що були виділені в роботі. Можна зробити висновок, що оцінювання країни за допомогою рейтингів показує найбільш повно, наскільки всесторонньо розвинутою є країна.

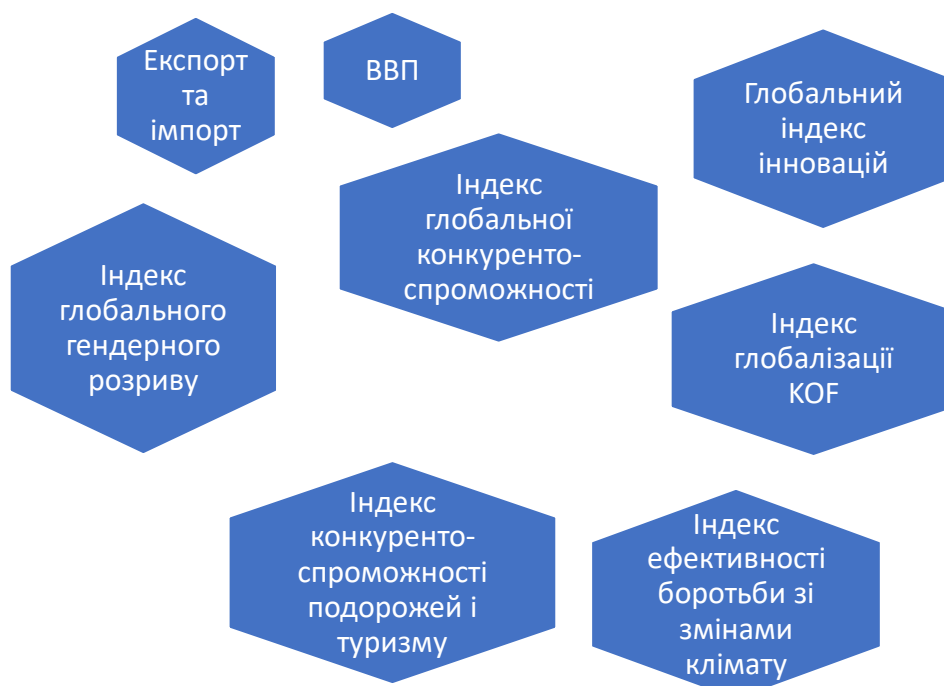

Рисунок 1.1 – Методи оцінки ефективності міжнародної інтеграції

Джерело: розроблено автором на основі [31-37]

Отже, визначено, що є багато методів оцінювання ефективності міжнародної інтеграції. Насамперед, це динаміка ВВП, аналіз експорту та імпорту країни. Також ефективно використовувати міжнародні рейтинги та індекси, оскільки вони найбільш об'єктивно, повно та детально описують стан країн за динамікою різних показників. Такими рейтингами можуть виступати: рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності, глобальний індекс інновацій, індекс глобалізації, індекс глобального гендерного розриву тощо.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ІТАЛІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1 Динаміка розвитку Італії як члена ЄС

Італія є членом-засновником Європейської спільноти з вугілля та сталі. Договір про створення Європейського економічного співтовариства в 1957 році в Римі підписали Бельгія, Західна Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди та Франція. Італія була учасником всіх основних етапів європейського будівництва і сьогодні має один із найвищих рівнів інтеграції.

До середини XIX століття відбувалося зростання італійського націоналізму та почастишали заклики до незалежності від контролю ззовні, які призвели до революційних політичних потрясінь. Після сотень років іноземного правління та політичного поділу Італія була в 1861 році майже повністю об'єднана, під час бурхливого періоду своєї історії, відомого як Рісорджіменто (італ. відродження), заснувавши Королівство Італія як велику державу. З кінця XIX та початку XX століть північна Італія швидко індустріалізувалася та надбала колоніальну імперію, в той час як південь був значною мірою бідним та виключеним з процесу індустріалізації, «живлячи» велику та впливову діаспору. Незважаючи на те, що Італія була одним із головних союзників у Першій світовій війні, вона пережила економічну кризу та соціальні потрясіння, які призвели до встановлення італійської фашистської диктатури в 1922 році. Участь у Другій світовій війні у складі Країн фашистського альянсу закінчилася військовою поразкою, економічною руйнацією та громадянською війною. Після звільнення Італії, країна позбулася монархії та встановила демократичну республіку, що призвело до тривалого економічного підйому, який перетворив Італію на високорозвинену країну. [38]

Крім ЄС, Італія є членом численних міжнародних організацій, серед яких ООН, НАТО, ОЕСР, ОБСЄ, СОТ, Велика двадцятка, Середземноморський союз, Велика сімка, Рада Європи, Шенгенська зона та багато інших.

Італія належить до групи найбільш високорозвинутих країн світу - "Великої сімки". Проте, сучасну роль у світовому господарстві економіка Італії зайняла лише у XX столітті, коли відбулась інтенсивна індустріалізація півночі країни. З 1980-их відбувся перехід до постіндустріальної економіки із зростанням частки сфери послуг та зниженням частки інших галузей. Це 7-ома економіка світу та 4-а – у Європі (3-тя у ЄС).

Для оцінки динаміки розвитку країни використовують різноманітні макроекономічні показники. Одним із них є ВВП (рис. 2.1).

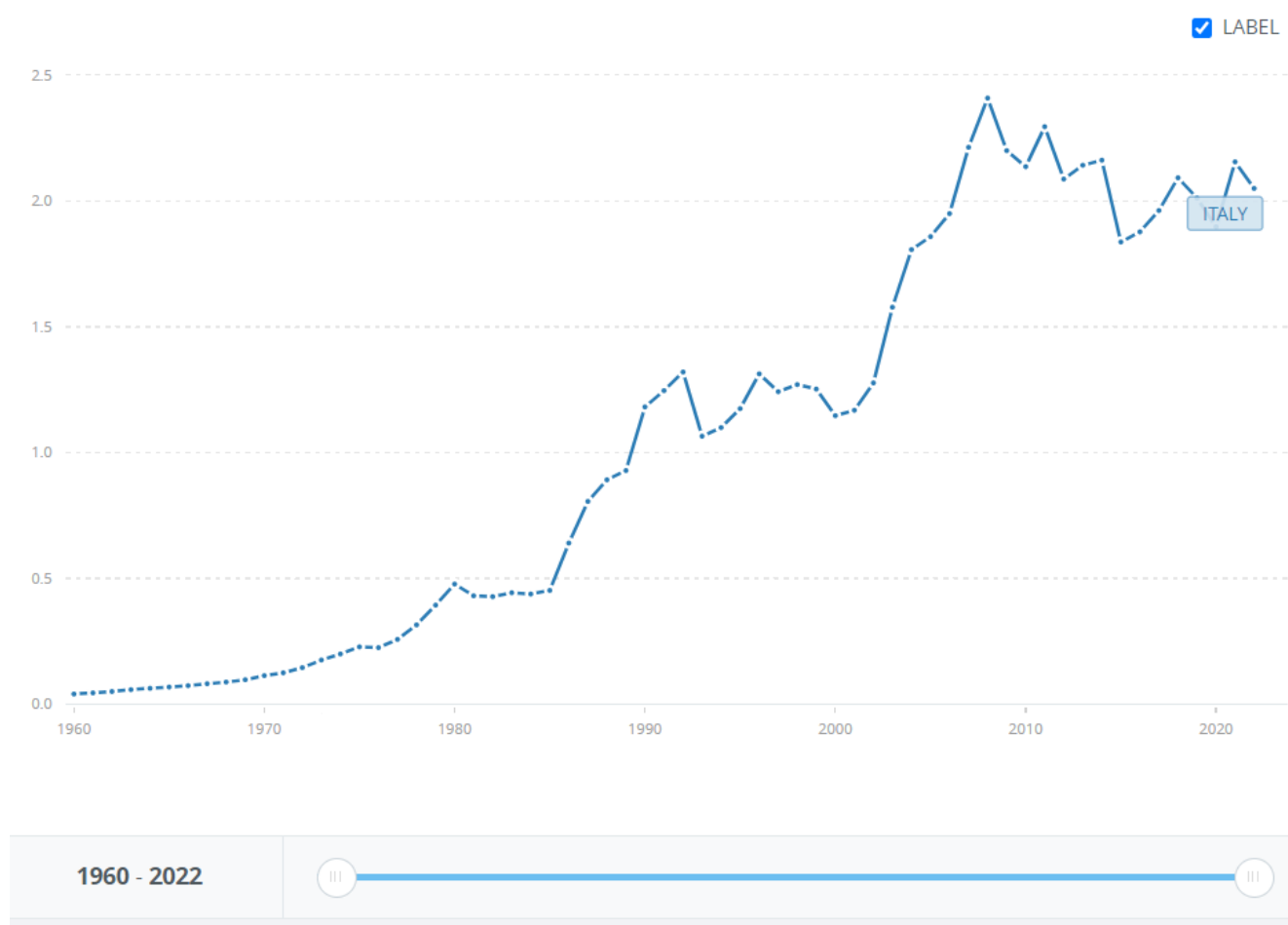

Рисунок 2.1 – Динаміка ВВП Італії в проміжку 1960-2022 рр. [39]

На графіку можемо побачити стабільний ріст ВВП Італії починаючи з 1960 до 1992 року, коли відбулось перше значне падіння росту ВВП. Його можна

пов'язати зі змінами в політичному кліматі країни, зокрема відбулося припинення існування Італійської комуністичної партії, утворення Демократичної партії лівих сил і партії Комуністичного відтворення, а в 1991—1993 роках — перехід від пропорційної виборчої системи до мажоритарної; операція «Чисті руки» і криза традиційних урядових партій. Крім того, саме в 1992 році сталася приголомшлива Чорна середа, коли різко здешевів фунт стерлінгів, що змусило його і італійську ліру покинути ЄВС. [40]

Невеликі падіння ВВП відбувались також в 1996 та 1999 роках, коли спочатку ліра знову повернулась до ЄВС, а на межі тисячоліть євро офіційно став грошовою одиницею Італії.

Після приєднання до Маастрихтського договору в 1993 році та введення євро в кінці 90-х років минулого століття, почалося активне зростання італійської економіки зі стабільним ростом ВВП (табл. 2.1). Картина змінилася після Глобальної фінансової кризи 2008 року, коли весь світ вступив в глибоку рецесію. [41]

Таблиця 2.1 – Динаміка ВВП Італії з 2003 по 2022 рр. [39]

Рік	Млрд. дол. США
2003	1580
2004	1810
2005	1860
2006	1950
2007	2210
2008	2410
2009	2200
2010	2140
2011	2290
2012	2090
2013	2140
2014	2160
2015	1840
2016	1880
2017	1960
2018	2090
2019	2010
2020	1900
2021	2160
2022	2050

Варто зазначити, що Італія досі не може повернутися до тих показників росту ВВП, які були в докризовому періоді. Це можна пояснити загальною світовою фінансовою нестабільністю, великим боргом країни, а також такими неочікуваними дестабілізуючими подіями, як коронавірусна пандемія та російсько-українська війна в Європі.

Наступним економічним показником, за допомогою якого можна проаналізувати розвиток економіки Італії в минулому і до сьогодні, є інфляція. Згідно з графіком, що відображає динаміку інфляції в Італії, перший значний ріст інфляції відбувся на початку 1960-х років (рис 2.2). Саме в цей час Італія відновила золоту конвертованість італійської ліри, таким чином країна офіційно приєдналася до Бреттон-Вудських угод. В 1971 році знову почалося ще більше зростання інфляції, яке було спричинене рядом подій і продовжувалось до 1974 року. В серпні 1971 року США зупинили конвертування долару у золото, а в грудні 1971 року передові країни світу вирівняли курси своїх валют (Смітсонівські угоди) та прийняли рішення про розширення меж їх коливань ($\pm 2,25\%$). Центральний курс ліри було встановлено на рівні 581,50 лір за 1 долар. Намагання знизити межу коливань європейських валют («валютна змія») не увінчалися успіхом, і 9 лютого 1973 ліра вийшла із «змії» і перейшла в режим вільно плаваючого курсу, що залежав від таких основних економічних показників, як відсоткові ставки, інфляція та платіжний баланс. У грудні 1973 року деякі провідні країни ОПЕК вирішили різко підвищити ціни на сиру нафту, що спричинило нафтову кризу, яка сильно вдарила по італійській економіці. Підвищення цін на нафту викликало раптове подорожчання кредитів, що навесні 1974 року довело облікову ставку Банку Італії до 9 %. До того ж, для боротьби з кризою було випущено багато боргових зобов'язань, тому в 1975 році навколо ліри відбувалися активні спекулятивні процеси. [43] Збільшення боргу, спровоковане нафтовою кризою, призвело до різкої девальвації ліри відносно інших європейських валют, і щоб це припинити, Банк Італії восени 1976 року підняв облікову ставку до 15 %.

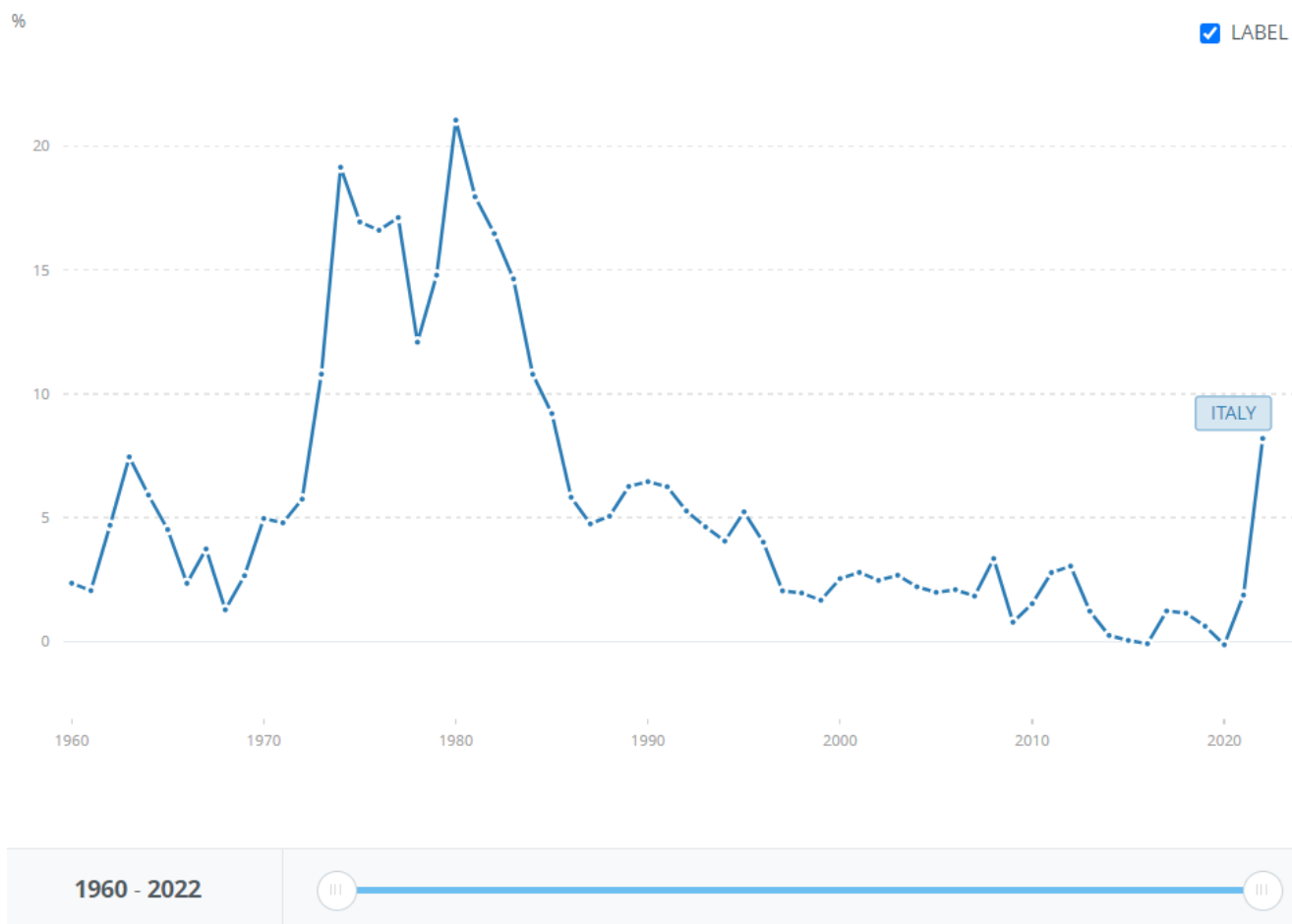

Рисунок 2.2 – Динаміка інфляції в Італії в період 1960-2022 рр. [42]

13 березня 1979 року Італія та сім інших країн-учасниць ЄЕС (Франція, Німеччина, Нідерланди, Данія, Бельгія, Ірландія та Люксембург) створили Європейську валютну систему (ЄВС) та Європейську розрахункову одиницю (екю), щоб зменшити надмірне коливання обмінного курсу між лірою та європейськими валютами. Коливання курсу валют країн мало межю до 2,25 %, за винятком ліри, для якої діапазон розширили до 6 %. Це спричинило останній серйозний ріст інфляції в Італії в минулому столітті. Італійська ліра залишалася в ЄВС до 1992 року, коли через серйозну фінансову кризу в Європі (Чорна середа) з ЄВС вийшла не лише ліра, але й британський фунт. [40] В цей період відбулась відносна стабілізація інфляції в Італії з незначними коливаннями на графіку.

В 2008 році, коли світ сколихнула масштабна криза, інфляція в Італії відповідно теж пережила зростання, яке, проте, не було таким серйозним як у минулому (табл. 2.2).

Ситуація змінилася лише в 2021-2022 рр. В цьому часовому проміжку інфляція виросла з 1,9 до 8,2%. Це тенденція зростання цін на нерегульовані енергетичні товари, яка продовжилась в 2023 році (+26,7%). Базова інфляція, за вирахуванням цін на енергоносії та свіжі продукти харчування, залишається стабільною на рівні +6,3%, як і інфляція за вирахуванням лише енергетичних товарів (+6,4%). [44]

Таблиця 2.2 – Динаміка інфляції в Італії з 2003 по 2022 рр. [42]

Рік	%
2003	2,7
2004	2,2
2005	2,0
2006	2,1
2007	1,8
2008	3,3
2009	0,8
2010	1,5
2011	2,8
2012	3,0
2013	1,2
2014	0,2
2015	0
2016	-0,1
2017	1,2
2018	1,1
2019	0,6
2020	-0,1
2021	1,9
2022	8,2

Наступним важливим економічним показником є індекс глобальної конкурентоспроможності. На рисунку 2.3 можна побачити, що серед 141 країни в рейтингу, Італія займала спочатку 44 місце у 2015 році, а вже у 2019 вона піднялась на 30 позицію рейтингу, що свідчить про успішний загальний розвиток країни, який зробив країну більш конкурентоспроможною протягом даних п'яти років.

Індекс глобальної конкурентоспроможності, розрахований за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), базується на 12 показниках конкурентоспроможності, таких як рівень технологій, інфраструктура, інституції

тощо, які об'єднані в індекс, який показує здатність країн забезпечувати високий рівень добробуту для своїх громадян (табл. 2.3).

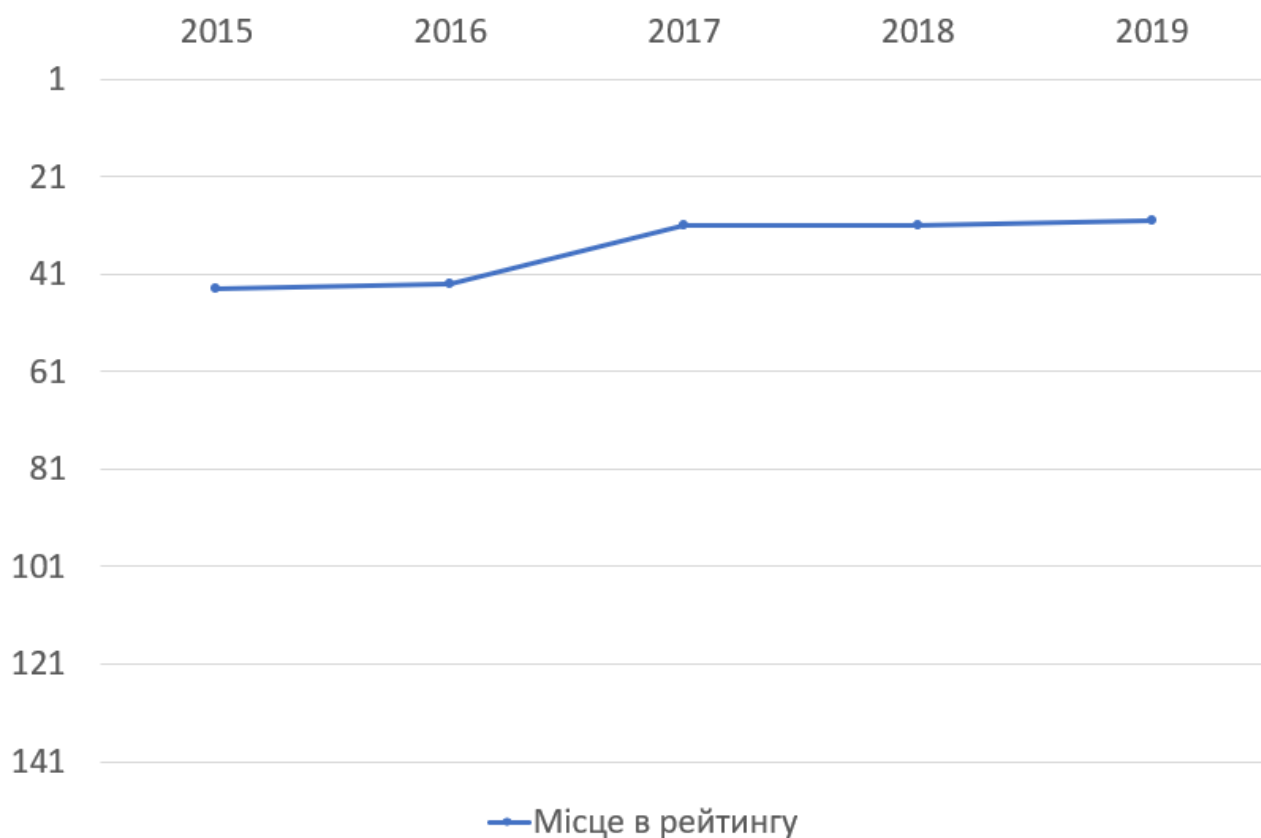

Рисунок 2.3 – Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності Італії з 2015 по 2019 рр. [46]

Позиції Італії по 9 показникам покращилися в 2019 році, порівняно з 2015 роком (табл. 2.3). Це стосується якості інститутів в країні, стану розвитку інфраструктури, макроекономічної стабільності, стану охорони здоров'я, навичок населення, особливостей споживчого ринку, особливостей ринку праці, стану фінансової системи Італії та здатності країни до інновацій. Країна опустилася в рейтингу по розвитку сучасних технологій, а також по розвитку бізнесу, а позиція по розміру внутрішнього ринку залишилася незмінною. Загалом, Італія піднялася з 44-го на 30-те місце. Потрібно також врахувати, що у 2017 році ВЕФ змінив методику розрахунку індексу, тому дані могли підкорегуватися, але в цілому Італія показує гарні результати розвитку і підвищила рівень своєї конкурентоспроможності.

Таблиця 2.3 – Індекс глобальної конкурентоспроможності Італії в 2015-2019
рр. [46]

Показник	2015		2016		2017-2018		2019	
	Бал (1-7) (4,5)	Місце (44)	Бал (1-7) (4,5)	Місце (43)	Бал (0-100) (71)	Місце (31)	Бал (0-100) (72)	Місце (30)
Аналіз якості інститутів в країні	3,5	103	3,5	95	56,4	56	58,6	48
Аналіз стану розвитку інфраструктури в країні	5,4	25	5,4	27	83,1	21	84,1	18
Аналіз рівня сучасних технологій в країні	5,0	40	5,1	41	60,3	52	64,5	53
Аналіз макроекономічної стабільності в країні	4,2	98	4,2	96	85,0	58	84,7	63
Аналіз стану охорони здоров'я в країні	6,4	23	6,4	25	99,2	6	99,6	6
Аналіз навичок населення країни	4,9	43	5,0	41	70,1	40	70,4	42
Аналіз особливостей споживчого ринку в країні	4,3	67	4,4	60	62,6	30	61,9	31
Аналіз особливостей ринку праці в країні	3,6	119	3,7	116	58,1	79	56,6	90
Аналіз стану фінансової системи в країні	3,1	122	3,1	126	64,3	49	67,6	48
Аналіз розміру внутрішнього ринку країни	5,6	12	5,6	12	79,1	12	79,3	12
Аналіз динаміки розвитку бізнесу в країні	4,8	25	4,9	25	65,4	42	65,7	43
Аналіз здатності країни до інновацій	3,9	32	4,0	34	65,8	22	65,5	22

Успіх Італії у сфері інновацій було проаналізовано в таблиці 2.4 за допомогою Глобального інноваційного індексу — щорічного рейтингу країн за їх

спроможністю та успіхом у інноваціях, який публікує Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO). В 2022 році Італія стала на 28-му сходинку в рейтингу, що показує позитивні зміни в сфері інновацій в країні порівняно з попередніми роками.

Таблиця 2.4 – Глобальний індекс інновацій Італії в 2018-2022 рр. [47]

Глобальний інноваційний індекс Італії					
Рік	2018	2019	2020	2021	2022
позиція	31	30	28	29	28
к-сть балів	46.32	46.30	45.74	45.7	46.1

Індекс розраховується шляхом підрахунку середніх балів у двох підіндексах, індексі інноваційного вкладу та індексі інноваційного результату, які мають п'ять та дві складові відповідно. Кожна із цих складових описує атрибут інноваційності та містить до п'яти показників, а їх оцінка розраховується за методом середньозваженого (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники Італії в глобальному індексі інновацій в динаміці з 2018 по 2022 рр. [47]

Показник	2018		2019		2020		2021		2022	
	Бал (0-100)	Місце	Бал (0-100)	Місце	Бал (0-100)	Місце	Бал (0-100)	Місце	Бал (0-100)	Місце
Вклад інституцій	4,9	2	5,3	4	4,6	7	5,5	6	9	8
Вклад людського капіталу	4,9	2	5,4	1	3,7	2	6	1	6,8	8
Вклад Інфраструктури	1,5	8	9,4	2	6,6	9	4,2	6	7,4	6
Вклад складності внутрішнього ринку	0,9	4	1,4	0	0,5	0	0,7	3	1,9	5
Вклад складності ведення бізнесу	9,6	4	2	9	6,7	4	6,7	2	9,3	3
Результати інноваційної діяльності в знаннях та технологіях	7,7	4	8,9	2	2,3	8	1,7	8	5,2	6
Креативні результати інноваційної діяльності	8,9	8	6,8	7	5,9	7	5,8	4	1,3	6

Як видно з таблиці, в Італії людський капітал та складність внутрішнього ринку почали краще впливати на успішність ведення інноваційної діяльності. В цей же час вклад інституцій та інфраструктури погіршився, а складність ведення бізнесу практично не змінилась. Щодо результатів інноваційної діяльності, вони значно покращилися протягом п'яти останніх років з 2018 року.

Наступним показником для аналізу динаміки розвитку Італії є індекс глобального гендерного розриву (табл. 2.6). Це індекс, призначений для вимірювання гендерної рівності. Він оцінює країни, наскільки добре вони розподіляють свої ресурси та можливості між чоловічим і жіночим населенням, незалежно від загального рівня цих ресурсів і можливостей. Італія знаходиться доволі далеко від вершини рейтингу й у 2023 році займала 79-ту позицію.

Таблиця 2.6 – Індекс глобального гендерного розриву Італії в 2019-2023 рр. [48]

Індекс глобального гендерного розриву					
Рік	2019	2020	2021	2022	2023
позиція	70	76	63	110	79
к-сть балів	0.706	0.707	0.721	0.603	0.705

Індекс гендерного розриву у звіті ранжує країни відповідно до розрахованого гендерного розриву між жінками та чоловіками в чотирьох ключових сферах: охорона здоров'я, освіта, економіка та політика, щоб оцінити стан гендерної рівності в країні (табл. 2.7). У звіті розглядаються ці чотири загальні сфери нерівності між чоловіками та жінками в 130 країнах світу, що становить понад 93% населення світу.

В економіці, участі в ній та можливостях країна посідає 104 місце, що є гарним результатом порівняно з попередніми роками. Те ж саме стосується сфери охорони здоров'я та народжуваності (виживання). Досить великий гендерний розрив спостерігається в політиці в Італії. Хоч цей показник найкращий серед інших, але він має негативну динаміку і за останні п'ять років гендерний розрив політичній участі в країні збільшився.

Таблиця 2.7 – Показники Італії в глобальному індексі гендерного розриву в динаміці з 2019 по 2023 рр. [48]

Показник розриву	2019		2020		2021		2022		2023	
	Бал	Місце	Бал	Місце	Бал	Місце	Бал	Місце	Бал	Місце
Економічна участь та можливості	0,592	118	0,595	117	0,609	114	0,603	110	0,618	104
Рівень освіти	0,995	61	0,997	55	0,997	57	0,995	59	0,995	60
Політичне лідерство	0,267	38	0,267	44	0,313	41	0,319	40	0,241	64
Охорона здоров'я та народжуваність	0,969	116	0,969	118	0,965	118	0,965	108	0,967	95

Динаміка рівня освіти залишилася практично незмінною. В індексі глобального гендерного розриву порівняно з 2022 роком країна втратила 16 позицій, в основному через різке погіршення в категорії "політичне лідерство", де цього року стався спуск з 40-го на 64-е місце. Цей факт наголошує на тому, що світ політики в країні все ще є майже виключно прерогативою чоловіків.

Важливо згадати також про державний борг Італії, який є найбільшим в ЄС після Греції, що є надзвичайно поганим показником (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Державний борг Італії в 2018-2023 рр. та прогноз на 2024-2028 рр. [45]

Рік	Млрд. дол. США
2018	2600
2019	2631
2020	2809
2021	2925
2022	3010
2023	3152
2024*	3265
2025*	3361
2026*	3444
2027*	3526
2028*	3604

Такий великий борг пояснюється значним економічним та соціальним розривом між індустріалізованою та урбанізованою північню країни та нерозвиненим сільськогосподарським півднем. Італія отримує значну грошову допомогу від ЄС для розвитку Півдня, але ситуація є занадто важкою та потребує багато часу вирішення проблем на Середземноморському узбережжі Італії.

Отже, можна зробити висновок, що Італія в якості члена ЄС активно розвивалась, була і залишається провідною країною Європи. Проте, її розвиток в останні десятиліття дещо сповільнився за окремими показниками, зокрема ріст ВВП ще не вийшов на рівень кінця минулого століття і початку ХХІ століття, а інфляція є досить високою. Тривожним сигналом також є постійне зростання державного боргу, з яким Італія вже багато років не може справитися. Тим не менш, в таких міжнародних рейтингах, як Індекс глобальної конкурентоспроможності та Глобальний індекс інновацій, Італія успішно рухається вгору, хоч і нешвидкими темпами, а також має окремі досить успішні галузі економіки.

2.2 Особливості галузевої спеціалізації Італії в ЄС

Для Італії властиві значні територіальні диспропорції господарського розвитку. Індустріалізована північ країни створює більшу частину випуску промислової продукції, тут зосереджені надавачі фінансово-кредитних послуг країни. ВВП на душу населення в цих регіонах вдвічі перевищує цей показник у південних регіонах, які досі зберігають сільськогосподарську орієнтацію економіки.

Північ охоплює чотири стандартних райони — Північний Захід, Ломбардію, Північний Схід та Емілію-Романію (рис. 2.4). В природному відношенні це Італійські Альпи, Паданська низовина і Лігурійське узбережжя. На північ припадає 40 % території, 45 % населення і 56 % ВВП, тобто це найбільша і найрозвинутіша частина країни.

Рисунок 2.4 – Поділ Італії на три основних регіони [49]

Основою Півночі є так званий «промисловий трикутник»: Мілан — Генуя — Турін, який включає практично всі галузі італійської промисловості й належить до найбільших у світі. Проте в процесі зменшення ролі важкої промисловості роль «промислового трикутника» зменшується на користь Північного Сходу і Центру. Північ є однією з найбільш урбанізованих частин Західної Європи. Густоту міст на одиницю території тут можна порівнювати з показниками Бельгії та Нідерландів. Також слід зазначити, що саме в центрі Півночі знаходиться найвідоміше в світі моди місто – Мілан, який можна назвати інтернаціональним європейським містом, в якому поєднується італійська культура з сучасною урбанізованою Європою.

Центр включає два стандартних райони — Центр і Лаціо (рис. 2.4). Його частка в території, населенні та економічному потенціалі країни однакова — 19 %. За рельєфом це вже Апеннінські гори і прибережні рівнини: вузька на сході й ширша на заході. Сільське господарство району є перехідним. Більше значення вже мають південні культури — овочі (особливо томати), фрукти, виноград, оливки, в

горах — вівчарство. Пересічена місцевість, обмеженість водних, енергетичних і мінеральних ресурсів не сприяли промисловому розвитку району в першій половині XX ст. Зараз становище змінилося. Зі зменшенням ролі ресурсо- і енергоємних галузей найперспективнішою промисловою зоною Італії стає смуга, що простягається від Рима до Трієста, тобто центральні і північно-східні райони країни. Незважаючи на такі перспективи, роль Центру в Італії і в світі визначається перш за все наявністю тут Рима і, меншою мірою, Флоренції, одних з найбільших і найвідоміших італійських міст.

Південь охоплює п'ять стандартних районів: Кампанію, Абруцці-Молізе, Південь, Сицилію і Сардинію (рис. 2.4). За деяким винятком це гористі безлісі території з жарким аридним кліматом і малородючими ґрунтами. В сільському господарстві переважають вирощування «середземноморських продуктів», пшениці та вівчарство. Промисловість різноманітна, але в її структурі відсутня комплексність і мало машинобудівних галузей. Характерна вузькість місцевого виробничого і споживчого ринку. Південь є найменш розвинутою частиною Італії і в господарському, і в соціальному, і в культурному відношеннях. Великобританія, Франція, Німеччина не мають таких бідних районів. На Південь Італії припадає 41 % території, 36 % населення і тільки 25 % ВВП. Характерними його рисами є високе безробіття, низькі доходи, відтік населення. Південь Італії виступає як щось зовсім протилежне Півночі. Причин відсталості Півдня багато: специфічні природні умови, іноземні завоювання в середні віки, віддаленість від Півночі та її ринків збуту, невирішена аграрна проблема і доіндустріальні соціальні відносини, застарілі традиції і ціннісні орієнтації населення. [49]

Галузева структура ВВП в 2022 році була наступна: сфера послуг – 64%, промисловість – 24%, сільське господарство – 2% (рис. 2.5). В них зайнято відповідно 70; 27 та 3% економічно активного населення.

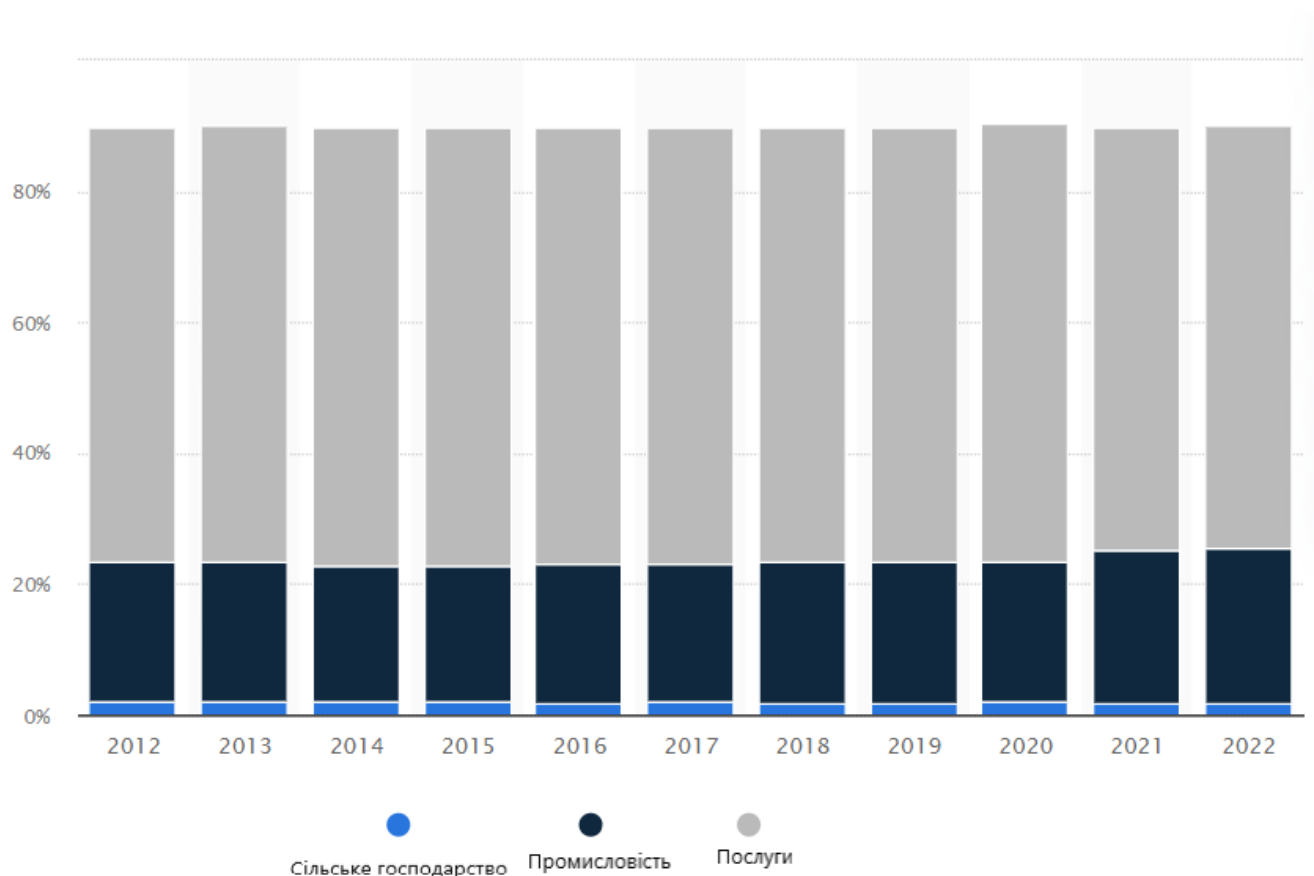

Рисунок 2.5 – Структура ВВП Італії в 2012-2022 рр. [50]

Для аналізу галузевої спеціалізації Італії було виділено наступні сфери економіки:

- Авіакосмічна промисловість;
- Машинобудування;
- Агропромисловість;
- Автомобільна промисловість;
- Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ);
- Фармацевтика і біотехнології;
- Мода.

Однією із ключових галузей Італії є авіакосмічна промисловість (рис. 2.6). Італійська авіаційна промисловість посідає 4 місце в Європі та 7 місце у світі за розміром, займаючи лідерські позиції у виробництві цивільних вертольотів, регіональних літаків і силових установок. Технологічні навички та ноу-хау італійських авіаційних і космічних компаній у поєднанні зі все більш

прогресивними технологічними знаннями у виробничих процесах стали критично важливими рушійними силами зростання Італії в цьому секторі. Італія має давні традиції в аерокосмічній промисловості: вона була першою країною в світі, яка створила сертифікований конвертоплан для цивільного використання, була третьою країною в світі, яка запустила супутник на орбіту, а також виготовила більше половини герметичного об'єму Міжнародного модулю на Міжнародній космічній станції. [51]

Авіаційна промисловість Італії

Космічна промисловість Італії

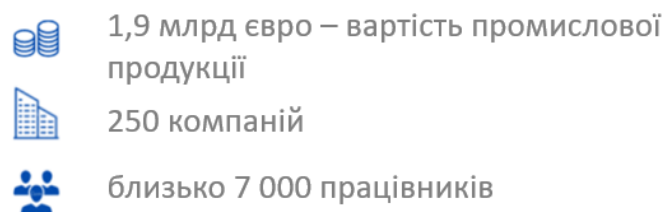

Рисунок 2.6 – Аерокосмічна промисловість Італії [52]

Італія може похвалитися багатьма високоспеціалізованими аерокосмічними кластерами та районами, розташованими в 11 регіонах, і всі вони є частиною Італійського національного кластера аерокосмічних технологій (СТНА) (рис. 2.7).

Регіон	Район/Кластер	МСП	Великі компанії	Університети	Дослідн. центри	Разом
АБРУЦЦО	Dominio ICT Aerospazio Abruzzo	15	2	1	3	21
БАЗИЛІКАТА	CLAS Cluster Lucano Aerospazio	21	2	1	4	28
КАМΠΑНИЯ	DAC Distretto Tecnologico Aerospaziale della Campania S.c.a.r.l.	119	22	5	13	159
ЕМІЛІЯ-РОМАНЬЯ	IR4I Cluster Tecnologico Aerospaziale dell'Emilia Romagna S.c.a.r.l.	27	1	2	1	31
ЛАЦІО	Distretto Tecnologico dell'Aerospazio del Lazio	250	24	5	10	289
ЛОМБАРДІЯ	Lombardia Aerospace Cluster	209	11	4	3	227
П'ЕМОНТ	DAP Distretto Aerospazio Piemonte	280	9	3	6	298
АПУЛІЯ	DTA Distretto Tecnologico Aerospaziale della Puglia S.c.a.r.l.	80	9	3	6	98
САРДИНІЯ	DASS Distretto Aerospaziale della Sardegna S.c.a.r.l.	17	5	2	3	27
ТОСКАНА	Distretto Advanced Manufacturing 4.0	30	6	3	4	43
УМБРІЯ	Umbria Aerospace cluster	25	3	1	-	29

Рисунок 2.7 – Основні райони аерокосмічної промисловості за кількістю компаній, співробітниками та доходами [52]

Кожен регіональний технологічний район має свої сильні сторони з вузькоспеціалізованими підприємствами, спрямованими на розробку інноваційних прикладних технологій в аерокосмічному секторі. Leonardo є провідною аерокосмічною компанією в Італії, 5-ю в Європі та 10-ю у світі. Маючи понад 31 000 співробітників в Італії та 70 об'єктів, Leonardo представлений у 15 регіонах Італії, з особливо високою промисловою концентрацією в Ломбардії, Лаціо, Кампанії, П'ємонті, Апулії, Лігурії та Тоскані. [52]

Наступною важливою галуззю є машинобудування. Італійська галузь машинобудування та мехатроніки є однією з найбільш конкурентоспроможних і передових галузей у Європі. Насправді Італія може похвалитися розгалуженою мережею спеціалізованих промислових кластерів, видатних науково-дослідних центрів, процвітаючою екосистемою стартапів і відданою робочою силою, яка пропонує досвід найвищого рівня та високотехнологічні міжгалузеві рішення. [53] В Італії розташовано понад 18 000 підприємств, що займає перше місце серед європейських країн за кількістю компаній в машинобудівництві та обладнанні (рис. 2.8).

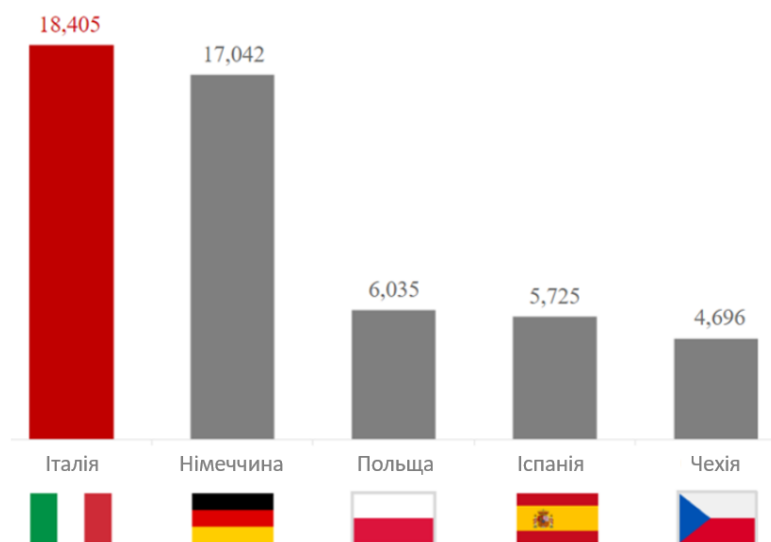

Рисунок 2.8 – Топові європейські компанії за кількістю компаній в машинному будівництві та виготовленні обладнання в 2020 році [54]

Італія посідає перше місце в Європі за кількістю підприємств, маючи понад 60 000 місцевих підрозділів. Крім того, італійська галузь машинобудування та

мехатроніки є третьою в Європі за відсотком товарообігу (вона становить 9% національного товарообігу з 251 мільярдом євро), і створює додану вартість у 70 мільярдів євро та вартість експорту в 148 мільярдів євро. Італійська машинобудівна промисловість також посідає друге місце в Європі за доданою вартістю (34 мільярди євро), робочою силою та експортною вартістю. [54]

Досконалість Італії в машинобудуванні та мехатроніці зробила країну одним зі світових лідерів у галузі робототехніки. Крім того, Італія є однією з провідних європейських країн за кількістю підприємств, що спеціалізуються на електронних компонентах і платах. За кількістю випускників у галузі інженерії країна пропонує один із найкращих резервів талантів у Європі. В Італії національні та іноземні компанії можуть використовувати міцну та динамічну співпрацю між дослідницькими центрами, університетами, кластерами, технопарками та інкубаторами стартапів, сприяючи подальшому розвитку видатної італійської інноваційної екосистеми. Як доказ досконалості італійських університетів, наведено рейтинг деяких з них: Політехніка Мілана (2-е місце в ЄС з інженерії та технологій); Політехніка Турину (8 місце в ЄС з інженерії та технологій); Університет La Sapienza (18 місце в ЄС з машинобудування); Болонський університет (25 місце в ЄС з електротехніки/електроніки).

Не менш важливою в Італії є агропродовольча промисловість, що зосереджена здебільшого на Півдні. Італія є відомим світовим лідером у сільськогосподарській харчовій промисловості, країна відрізняється своєю давньою культурою харчування та традиційним покликанням до безпечності та якості харчових продуктів. Фактично Італія є країною, що характеризується великою територіальною та кліматичною різноманітністю, що вплинуло на ріст та розповсюдження надзвичайно різноманітних та унікальних продуктів: від фруктів та овочів до зернових та бобових, не кажучи вже про м'ясо, рибу, олію та вино.

Продукція Made in Italy широко визнана за кордоном як синонім високої якості, безпеки та престижу та користується високим попитом у всьому світі. Це призвело до експорту на суму понад 42 мільярди євро у 2022 році та попиту на італійську агропродовольчу продукцію з усього світу (рис. 2.9).

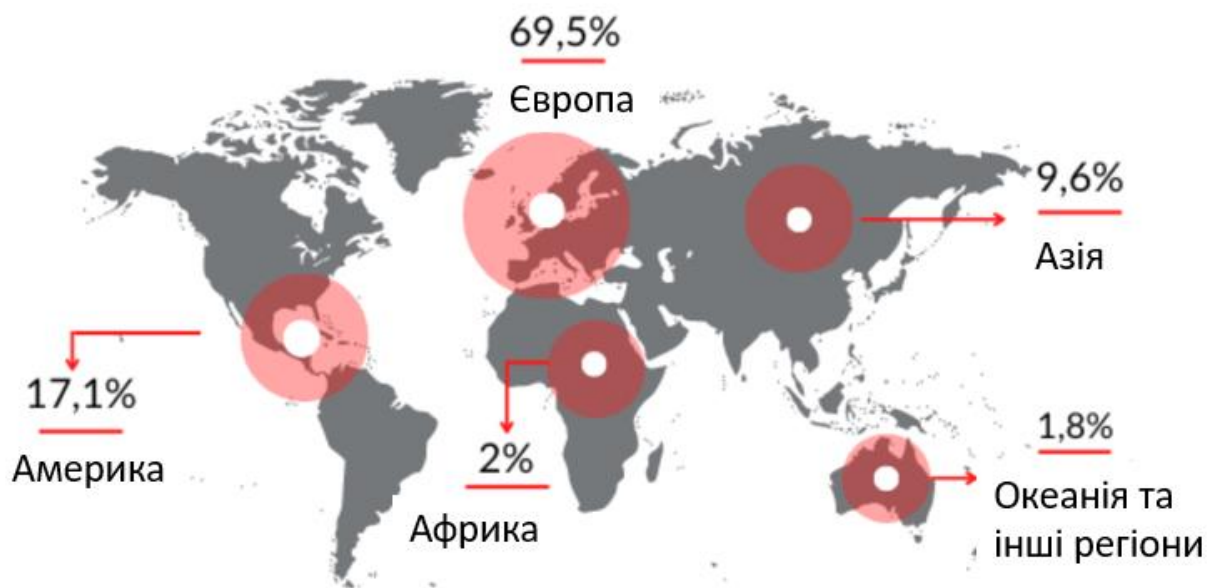

Рисунок 2.9 – Ринки збуту для продуктів харчової промисловості Італії в 2021 році [55]

Агропродовольча промисловість характеризується розширеним ланцюжком створення вартості, що включає багато взаємопов'язаних учасників. Існує багато невеликих компаній, часто сімейних, які зосереджені на підвищенні унікальності своєї продукції. Тому італійська харчова індустрія покладається на спеціалізовані промислові кластери та консорціуми, які забезпечують єдину ідентичність і зміцнюють ринкове позиціонування підприємств. Міжнародним гравцям пропонується можливість розташувати свій бізнес у центрі динамічного та конкурентного середовища.

Маючи добре розвинену мережу підприємств, Італія має найбільшу в ЄС промислову базу підприємств, що спеціалізуються на виробництві продуктів харчування та напоїв. Зокрема, італійська харчова індустрія покладається на спеціалізовані промислові кластери та консорціуми, які забезпечують єдину ідентичність, зміцнюють позиції підприємств на ринку та сприяють розвитку галузі (рис. 2.10).

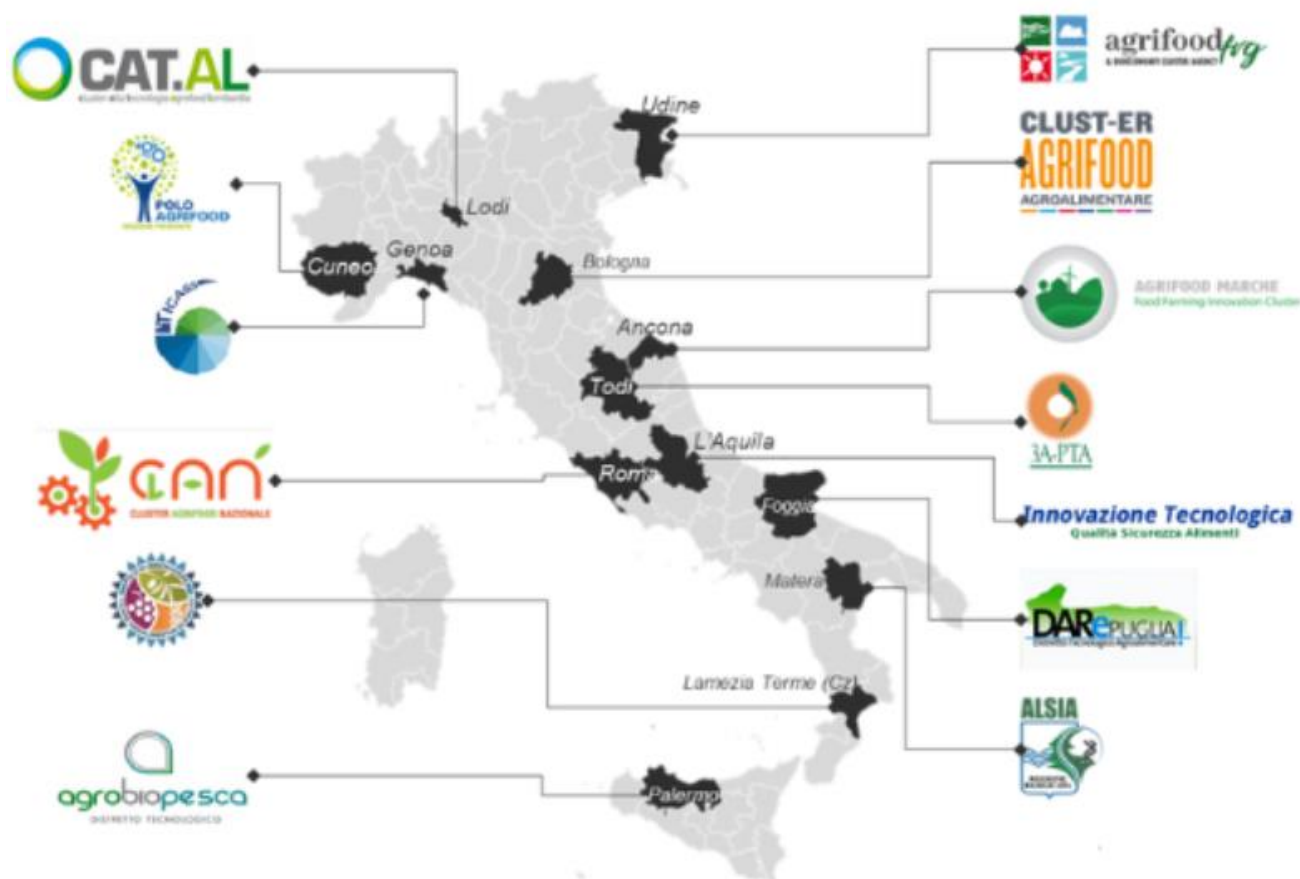

Рисунок 2.10 – Основні італійські кластери та райони [55]

Інвестуючи в Італію, міжнародні виробники продуктів харчування мають можливість розташувати свій бізнес у центрі динамічного та конкурентного середовища.

Італія також славиться своїм автомобілебудуванням. Італію цінують у всьому світі за її люксові бренди, спортивні автомобілі, дизайн і якість продукції, що доводить конкурентоспроможність її автомобільної промисловості. Зокрема, Італія є одним з основних виробників у Європі, зафіксувавши 0,78 мільйона автомобілів, виготовлених у 2022 році (табл. 2.9). Найвідоміші італійські бренди автомобілів: Ferrari, Lancia, Lamborghini, Alfa Romeo, Fiat, Maserati, Abarth, Pagani.

Таблиця 2.9 – Основні показники італійського автомобілебудування [56]

Назва показника	Значення
Кількість компаній у 2021 році	Понад 2 400
Кількість працівників у 2021 році	Понад 163 000
Кількість виготовлених автомобілів у 2022 році	0,78 млн
Оборот у 2020 році	61 млрд євро (4-те місце в Європі)

У 2022 році італійський автомобільний сектор забезпечив 18 мільярдів євро експорту нових транспортних засобів, включаючи автомобілі та промислові транспортні засоби (+11% порівняно з 2021 роком) та 23,5 мільярда євро експорту компонентів (+7% порівняно з 2021 роком). Завдяки логістичним зв'язкам іноземні компанії, які обирають Італію для свого бізнесу, можуть легко отримати доступ до європейського автомобільного ринку, який з понад 16 мільйонами вироблених автомобілів є другим за величиною ринком виробництва у світі (рис. 2.11).

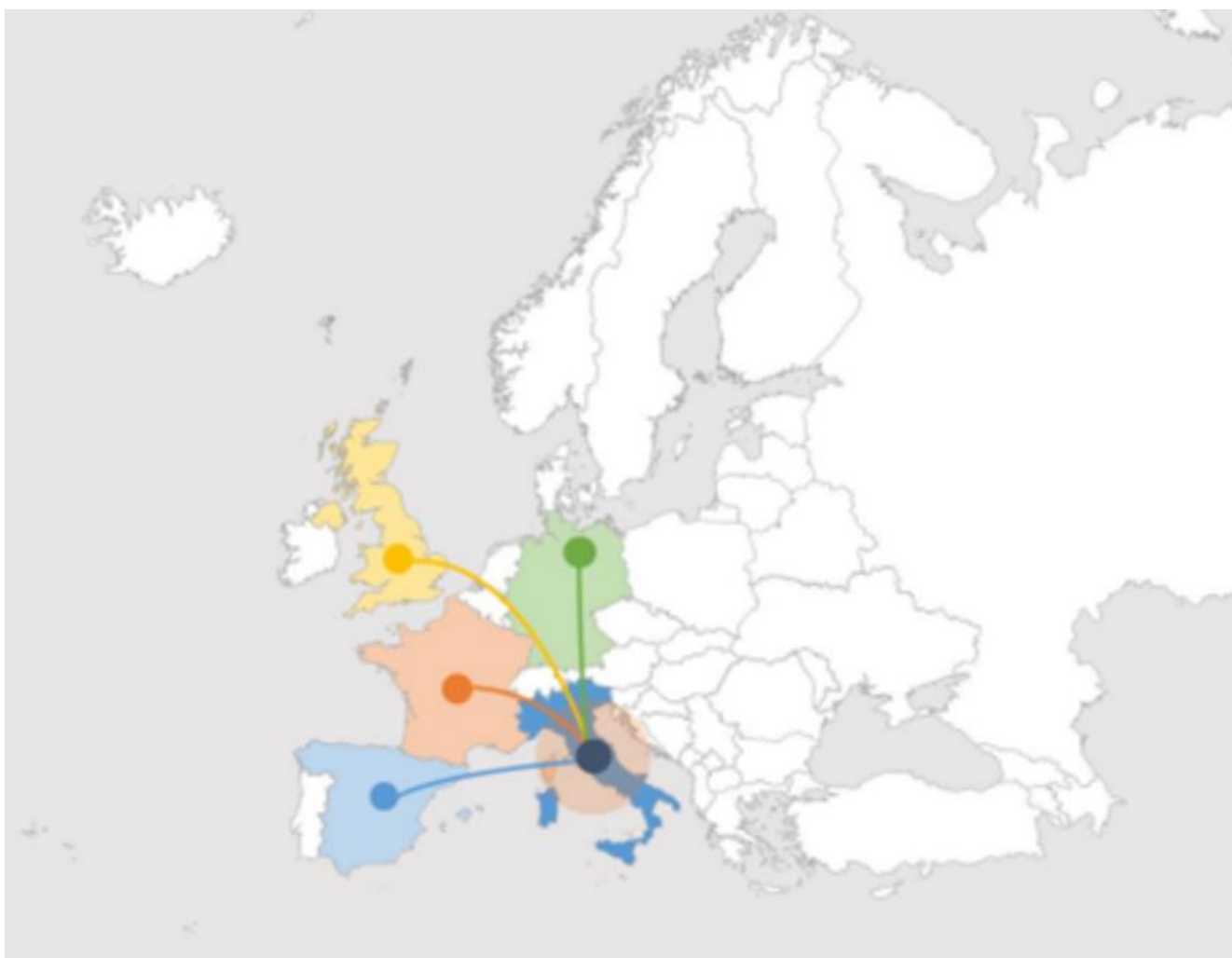

Рисунок 2.11 – Логістичні зв'язки Італії з основними європейськими партнерами в торгівлі автомобілями в Європі [56]

Найважливіші країни-партнери, Німеччина, Франція, Велика Британія, Іспанія, знаходяться в безпосередній географічній близькості, що однозначно є додатковою перевагою італійського автомобілебудування.

Італія має високі позиції в міжнародних рейтингах по інформаційно-комунікаційних технологіях. Країна реєструє вражаючі темпи зростання для більшості сегментів ринку ІКТ: у 2022 році італійський цифровий ринок становив 77,1 мільярда євро (+2,4% порівняно з 2021 роком), а завдяки реалізації Національного плану відновлення та стійкості, очікується, що в 2025 році ринок сягне 91,7 млрд євро. Зокрема, у 2022 році помітне зростання було зафіксовано у трьох сегментах: +6,2% у програмному забезпеченні та рішеннях ІКТ; +8,5% в ІКТ-послугах; +6,3% у цифровому вмісті та рекламі (рис. 2.12).

Рисунок 2.12 – Структура італійського цифрового ринку в 2022 році [57]

Італія посідає 1-е місце серед найбільш промислово розвинутих європейських країн за використанням хмарних послуг, де 60% компаній використовують хмарні послуги, і 1-е місце в Європі за кількістю підприємств, які запитують хмарні послуги (3,7 мільйона). Широкомасштабне впровадження хмарних сервісів демонструє зростаючу прихильність до цифровізації італійської

промисловості (в основному складається з МСП), що розширить бізнес-можливості для національних компаній, розробників і постачальників.

Країна також є джерелом талантів: 109 292 випускники за ключовими предметами для індустрії ІКТ за останні академічні роки (2018-2021), з яких: 43 753 випускників з медіатехніки, технологій та комунікаційних досліджень; 24 884 випускники в галузі комп'ютерних наук і даних; 23 980 випускників у галузі промисловості, електроніки, інформації та телекомунікацій; 16 675 випускників з математики та статистики. [57]

Галузь наук про життя, включаючи фармацевтику, біотехнології, медичні технології та медичні послуги, надзвичайно актуальна для італійської економіки, оскільки на неї припадає 11% національного ВВП. Італія посідає 1-е місце за вартістю виробництва фармацевтичної продукції CDMO серед країн ЄС, з часткою 23% у загальному обсязі ЄС. [58] Крім того, за останні 10 років кількість біотехнологічних фірм в Італії постійно зростала (+32%) (рис. 2.13).

Рисунок 2.13 – Кількість італійських біотехнологічних компаній в 2013-2022 рр. [58]

Коли справа доходить до фармацевтики та біотехнологій, Італія визнана одним із найбільш конкурентоспроможних та активних центрів у Європі, де вона займає 2-е місце за кількістю фармацевтичних компаній. На території країни розміщені провідні транснаціональні компанії, такі як Eli Lilly, Pfizer, Takeda, Sanofi. і GlaxoSmithKline.

Італія є однією з провідних країн у сфері модного дизайну, поряд із Францією та Великою Британією. Мода завжди була важливою частиною культурного життя країни та суспільства, і італійці добре відомі своєю увагою до одягу; *la bella figura*, або гарний зовнішній вигляд, зберігає своє традиційне значення. Приклади великих італійських будинків моди, які зосереджуються як на чоловічому, так і на жіночому одязі: Armani, Bottega Veneta, Roberto Cavalli, Diesel, Dolce & Gabbana, Fendi, Fiorucci, Gucci, Iceberg, Jil Sander, John Richmond, Moncler, Moschino, Prada, Trussardi, Valentino, Versace. Італійські будинки жіночого одягу: Capucci, Alberta Ferretti, Max Mara, Miu Miu. А також чоловічого: Brioni, Canali тощо.

В італійській моді найважливіші ролі відіграють такі міста як Мілан, Рим і меншою мірою Флоренція, причому перші два входять до 30 найкращих столиць моди світу. Тим не менш, є багато інших міст, які відіграють важливу роль в італійській моді. Тиждень моди в Мілані проходить двічі на рік після Тижня моди в Лондоні та перед Тижнем моди в Парижі. Він запланований як третій з чотирьох найважливіших і глобальних міжнародних тижнів моди прет-а-порте в календарі під час так званого місяця моди. В цей час до Італії приїжджає надзвичайно багато туристів, які зацікавлені не лише в модних показах, а і в туризмі та відпочинку. [59]

За даними Confindustria Moda, італійського органу торгівлі модою, у 2023 році доходи італійської текстильної та модної промисловості зросли на 3% до 111,7 мільярда євро порівняно з 2022 роком. Незважаючи на те, що доходи зросли, галузь стикається з проблемами зменшення норми прибутку, що пояснюється зростанням витрат на енергію та сировину. Тим не менш, експорт із сектору текстилю та моди за перші вісім місяців 2023 року зафіксував зростання в річному обчисленні на 5,1

відсотка до 54,5 мільярда євро. Із цього на експорт до ЄС припадало 47 відсотків, тоді як 53 відсотки припадало на решту країн світу. [60]

Отже, Італія умовно поділяється на такі регіони, як Північ і Південь, які відповідають за промислове виробництво та сільське господарство відповідно, та Центр, де ці два сектори економіки мають приблизно рівне значення. Країна спеціалізується в багатьох галузях, зокрема в: авіакосмічній промисловості, машинобудуванні, агропромисловості, автомобілебудуванні, ІКТ, фармацевтиці та моді.

2.3 Стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії

Малі та середні підприємства є значним рушієм економіки Італії, який сприяє створенню робочих місць, розвитку інновацій і загальному економічному зростанню. Сектор МСП в Італії різноманітний і охоплює широкий спектр галузей, таких як виробництво, послуги, сільське господарство та технології.

Як і в багатьох країнах, МСП в Італії стикаються з різними проблемами, включаючи доступ до фінансування, регуляторний тягар і конкуренцію. Ці проблеми іноді можуть перешкоджати їх потенціалу зростання. Уряд Італії запровадив різні ініціативи для підтримки МСП, включаючи програми фінансової допомоги, податкові пільги та заходи щодо спрощення адміністративних процедур. Багато МСП в Італії займаються інноваційною та дослідницькою діяльністю. Уряд заохочує технологічний розвиток та інновації через різні програми та фінансування. Деякі МСП в Італії шукають можливості для зростання на міжнародних ринках. Уряд підтримує їхні зусилля з інтернаціоналізації через ініціативи сприяння торгівлі та участь у міжнародних заходах. Пандемія COVID-19 вплинула на бізнес у всьому світі, включно з МСП в Італії. Уряд запровадив заходи підтримки, щоб допомогти малому та середньому бізнесу впоратися з економічними викликами, пов'язаними з пандемією.

Після 1950-х років зі зростанням усвідомлення значущості сектора малого та середнього підприємництва, державою Італії були зроблені спроби прийняття низки мерстимулюючих його розвиток. Так було в 1952 р. було прийнято закон «про створення центральної служби кредитування МСП (Mediocredito Centrale)»; 1965 р. – «Про сприяння придбання нового обладнання»; 1977 р. – «Про кредитування та страхування експорту»; 1981 р. – «Про створення експортних консорціумів МСП»; 1982 р. – «Про створення Фонду технологічних інновацій та Фонду ремісничих проектів». Державні заходи, створені задля сприяння МСП Італії стали однією з причин різкого стрибка у розвитку бізнесу. Під час кризи великі підприємства не мали достатньої гнучкості і маневреності, відрізнялися нестачею капіталу, що стало причиною падіння ефективності їх роботи. Дрібні та середні підприємства через невеликі обсяги роботи мали високу стратегічну гнучкість і достатні засоби для збереження високої продуктивності в період економічного спаду. Таким чином, з 1975 до 1984 року близько 80 відсотків нових робочих місць були надані малими та середніми підприємствами. Наприкінці 20 століття державна політика щодо підтримки підприємництва постійно вдосконалювалася: у 1990 р. було прийнято закон «Про створення спільних підприємств за кордоном за участю італійських МСП»; 1994 р. – «Про допомогу підприємствам-початківцям та стимулювання реінвестування прибутку». З 2000 року держава направила сили на розвиток компетенції різних регіонів та усунення диференціації в економічному, соціальному та культурному планах. Стратегія розвитку МСП була спрямовано підтримку економічного розвитку регіонів, збільшення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств над ринком, допоможе інтернаціоналізації італійських МСП, сприяння у формуванні початкового капіталу молодих підприємців. [61]

Також, останнім часом для розвитку підприємництва на території Італії було проведено низку реформ, спрямованих на створення сприятливого клімату для здійснення підприємницької діяльності. У 2011 р. було видано закон «Про термінові заходи щодо забезпечення належного проведення щорічних загальних зборів акціонерів». А з 2012 р. по 2013 р. застосовувався режим «нульової

бюрократії», відповідно до якого всі бюрократичні процедури повинні займати не більше 30 днів, що сприяє появі нових стартапів. Крім того, було видано низку декретів, спрямованих на «краще регулювання», «розумне регулювання» та «спрощене регулювання». Вони визначали скорочення законодавчого регулювання; зменшення та скорочення адміністративних процедур; параметри електронного документообігу; скорочення паперового документообігу; поява інформаційно-правової бази в Інтернеті; розвиток лібералізації окремих видів діяльності для спрощення доступу на ринок та інші заходи щодо спрощення ведення підприємницької діяльності. [61]

Однією з особливостей італійської системи оподаткування фізичних осіб є її прогресивна шкала: що вищий прибуток підприємства, то вища податкова ставка. Так, якщо сума доходу менше ніж 26 тис. євро, то базова податкова ставка на дохід становить 23%; якщо від 26-33,5 тис. євро, то податкова ставка – 33%; якщо від 33,5 – 100 тис. євро, податкова ставка 39%; а якщо дохід підприємства понад 100 тис. євро, податкова ставка становитиме 43%. Крім того, характерною рисою італійської податкової політики є жорстка боротьба щодо організацій, що взаємодіють із офшорними підприємствами. Посилення заходів проти підприємств, що співпрацюють з компаніями, які зареєстровані в країні, що входить до офіційного чорного списку країн в Італії, передбачає подвійне оподаткування по відношенню до цих компаній. Так, підприємство зобов'язується виплачувати податок за базовою податковою ставкою відповідно до податкового законодавства Італії, а також обов'язковими є виплати податків на прибуток офшорної компанії за ставкою 27%. [62]

Формування підприємництва Італії пройшло довгий шлях розвитку, ґрунтуючись на певних історичних особливостях. Так, в Італії існує величезна кількість сімейних підприємств, що передають ведення справ із покоління до покоління. Важливими особливостями деяких галузей виробництва (таких як взуттєва, текстильна, виробництво одягу тощо) є відмова від поділу праці, що в наш час набуло значення запоруки якості; а також, розосередженість підприємств у різних регіонах країни. В Італії діє єдина система визначення типу підприємств,

запроваджена Європейською Комісією (табл. 2.10). Згідно з нею, до МСП належать підприємства з кількістю працівників менше 250 чоловік, річним оборотом до 50 млн. євро і річним балансом до 43 млн. євро.

Таблиця 2.10 – Визначення підприємств згідно з Європейською Комісією [63]

Тип підприємства	Кількість працівників		Річний оборот (в млн. євро)		Річний баланс (в млн. євро)
Дуже мале підприємство	< 10	та	≤ 2	або	≤ 2
Мале підприємство	< 50	та	≤ 10	або	≤ 10
Середнє підприємство	< 250	та	≤ 50	або	≤ 43

Малі та середні підприємства є дуже ефективними, оскільки вони забезпечують близько 70% зайнятості в країні, а 30% усіх зайнятих в економіці – це сімейні підприємства. Розвиток підприємництва сприяв виходу з криз, що призвело до досягнення абсолютної конкурентної переваги у певних галузях виробництва стосовно великих корпорацій. Через ефективність підприємництва держава з 1950-х років вживає різних заходів щодо її підтримки та розвитку. Державна підтримка стала підсумком покращення задоволення потреб суспільства, збільшення робочих місць, підвищення якості товару, та покращення стану економіки через мобільність та гнучкість малих та середніх підприємств. Підприємницька діяльність регламентується Цивільним кодексом Італії та щодо неї встановлено гнучку податкову політику, яка полягає у прогресивній шкалі податкових виплат. Таким чином, підприємництво в Італії відіграє величезну роль в її економічній та соціальній складовій.

Одними з найбільш відомих МСП Італії в минулому, які розвинулись в крупні корпорації є такі відомі компанії: Barilla, Ducati, EssilorLuxottica, Smeg, Campagnolo, OVS, Elica, De'Longhi.

Barilla — відома італійська харчова компанія, і хоча вона виникла як сімейний бізнес, вона перетворилася на одного з провідних світових виробників

макаронних виробів і продуктів харчування (рис. 2.14). Незважаючи на своє глобальне охоплення, Barilla зберігає характеристики, типові для МСП.

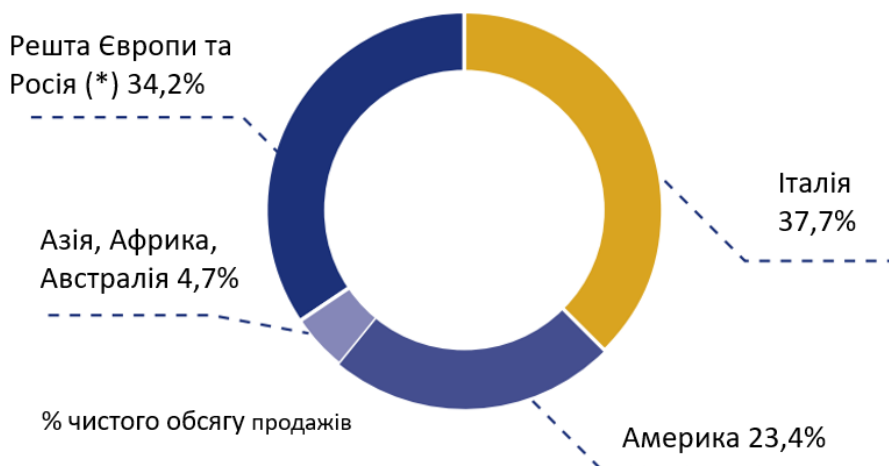

Рисунок 2.14 – Дохід за географічним регіоном за вирахуванням впливу гіперінфляції в 2022 році [64]

В 2022 році чистий дохід компанії Barilla склав 4,663 млн. євро (+18% в порівнянні з 2021 роком). Група Barilla має 29 виробничих майданчиків, 15 в Італії та 14 в решті світу: в Греції, Франції, Німеччині, Норвегії, Швеції, Туреччині, США, Мексиці.

Ducati – культовий італійський виробник мотоциклів, який розпочав свою діяльність як невелика компанія в 1926 році. Відомий своїми високопродуктивними мотоциклами, Ducati став всесвітньо відомим брендом.

Ducati завершив 2021 рік звітами про найкращі доходи та операційний прибуток за всю історію, що додає чудові показники продажів. Виробник із Болоньї поставив рекордну цифру в 59 447 мотоциклів пристрасним клієнтам у всьому світі, досягнувши зростання продажів на +24% у порівнянні з 2020 роком (48 042) і +12% у порівнянні з 2019 роком (53 183).

Таблиця 2.11 – Фінансові показники Ducati в 2021 році [65]

Рік	Продажі, штук мотоциклів	Дохід, млн євро	Прибуток, млн євро	Операційна маржа, %
2019	53 183	716	52	7
2020	48 042	676	24	4
2021	59 447	878	61	7

Рекорд також зареєстровано з точки зору доходів, які дорівнюють 878 млн євро зі зростанням на +30% у порівнянні з 2020 роком (676 млн євро) і +23% у порівнянні з 2019 роком (716 млн євро), а також у плані операційного прибутку, який досяг 61 мільйона євро, таким чином зріс на +154% у порівнянні з 2020 роком (24 мільйони євро) та на +18% у порівнянні з 2019 роком (52 мільйони євро). Операційна маржа в 7% (2020: 4%; 2019: 7%) відповідає рівням до пандемії.

Крім того, Ducati вдалося забезпечити всі власні фінансові майбутні інвестиції в технологічний розвиток, інновації продуктів і процесів. Усі ці результати були досягнуті, незважаючи на труднощі, з якими зіткнулися через кризу постачання та дефіцит компонентів, над якими Ducati постійно працює також за підтримки VW Group.

Luxottica перетворилася на великий конгломерат окулярів, хоча починалася вона як невелика майстерня в Агордо, Італія. Luxottica відома своїми преміальними брендами окулярів, такими як Ray-Ban, Oakley і Persol. Станом на 2 лютого 2024 року ціна акції компанії оцінюється в 180,72 дол. США.

Основні фінансові показники компанії на кінець 2022 року:

- Обсяг продажів склав 24,5 мільярда євро в 2022 фінансовому році, що на 13,9% більше порівняно з 2021 роком.
- Скоригована операційна маржа на рівні 16,8% у 2022 фінансовому році.
- Продажі в магазинах зросли на 7,7% у 2022 фінансовому році.
- Вільний грошовий потік на рівні 2,26 мільярда євро у 2022 фінансовому році.
- Запропонований розмір дивідендів становить 3,23 євро на акцію, що на 29% більше, ніж у 2021 фінансовому році. [66]

Smeg є італійським виробником високоякісної побутової техніки. Він розпочав розвиток як сімейний бізнес у 1948 році і з тих пір став глобальним брендом, відомим своїми стильними та інноваційними кухонними виробами. У головних містах світу, а також у Емілії-Романьї, Гуасталлі, Реджо-Емілії та Модені, є 16 магазинів SMEG або виставкових залів (рис. 2.15), у яких дизайн є

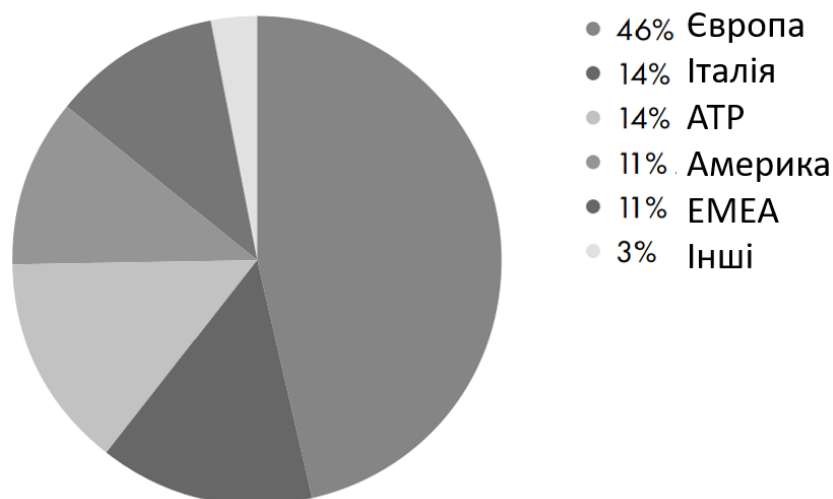

Рисунок 2.17 – Продажі компанії за географічним регіоном в 2022 році [67]

З точки зору виду продукції, 67% обороту припадає на велику побутову техніку, за якою йде мала побутова техніка з часткою 27% консолідованого обороту.

Campagnolo — історичний італійський виробник велосипедних компонентів, особливо відомий своїми високоякісними групсетами та колесами. Компанія була заснована в 1930-х роках і продовжує залишатися видатним гравцем у велоіндустрії.

Campagnolo повідомила, що «з 2020-2022 рр. її оборот зріс на 45%, причому продажі оригінального обладнання від виробника у 2022 фінансовому році склали 45% від обороту компанії — приголомшливе п'ятикратне збільшення в абсолютному вираженні з 2019 фінансового року». Це найвищий стрибок вгору з 1980-х років, що додає Італії впевненості в правильності напрямку розвитку своїх МСП. Компанія наголошує, що значну частину цього успіху можна віднести до історії успіху ланцюжка поставок Campagnolo. Компанія Campagnolo вирішила розташувати свій виробничий центр у Віченці, Італія, а також ще один у Румунії, що звело до мінімуму порушення ланцюга постачання, оскільки проектування, розробка та виробництво продукції майже повністю вдома та поблизу дому гарантує, що бренд не буде покладатися на сторонніх виробників для виробництва своєї продукції. Рівень персоналу зріс на 30% за останні два роки, тоді як потужність заводу була збільшена на 75%, щоб задовольнити попит. На додаток до

цього, з 2020 року компанія зареєструвала понад 100 патентів на нові технології. Електронна інженерія є особливою сферою розширення, у якій компанія розширила наявний досвід, твердо дивлячись у майбутнє.

OVS є провідним італійським роздрібним продавцем одягу, що спеціалізується на доступному та стильному одязі. Вона почала розвиватися як невелика компанія та розширилася як на національному, так і на міжнародному рівнях.

У таблиці 2.12 наведено результати, скориговані для відображення операційної діяльності компанії за вирахуванням одноразових подій, які не пов'язані зі звичайною діяльністю, та ефектів застосування МСФЗ 16. Як видно, в 2023 році чисті продажі компанії зросли на 11,3% в порівнянні з минулим роком, а чистий прибуток за рік зріс аж на 75,2%, що показує блискучий результат діяльності компанії.

Таблиця 2.12 – Ключові індикатори розвитку компанії у 2022-2023 рр. [68]

	2023, млн. євро	2022, млн. євро	Різниця	Різниця у %
Чисті продажі	1512,7	1358,9	153,8	11,3
Операційний прибуток	120,1	89,1	31,0	34,8
Прибуток до сплати податків	106,1	66,3	39,8	60,1
Чистий результат за рік	78,4	44,8	33,6	75,2
Частка ринку, %	9,4	9,3	0,1	1,5

Дочірні компанії OVS розташовані в багатьох країнах Європи і не тільки: в Китаї, Хорватії, Сербії, Іспанії, Франції, Німеччині, США, Італії.

Elisa – це італійська компанія, що спеціалізується на виробі для кухонної вентиляції, включаючи кухонні витяжки та варильні поверхні. Вона виросла з невеликої майстерні до глобального гравця в індустрії кухонних приладів. Elisa повідомляє у своєму щорічному фінансовому звіті про консолідований дохід у розмірі 548,6 млн євро за 2022 рік, що на 1,4% більше, ніж у 2021 році (+1,6% за постійних обмінних курсів і обсягу) (рис.2.13). Збільшення продажів було

зумовлено як органічним зростанням продажів продуктів власної торгової марки в сегменті кулінарії, так і зростанням сегменту двигунів, що виготовляє компанія.

Таблиця 2.13 – Ключові фінансові показники компанії у 2021-2022 рр. [69]

	2022, тис. євро	2021, тис. євро	Різниця у %
Дохід	548 574	541 293	1,4
Операційний прибуток	33 037	32 276	2,4
Чисті фінансові витрати	1 462	2 211	33,9
Прибуток за рік	22 524	21 296	5,8
Прибуток, що відноситься до власників материнської компанії	20 953	15 936	31,5

Збільшення продажів підтримується зростаючим внеском продажів власної торгової марки (зокрема в регіоні ЕМЕА та Америці), незважаючи на значне уповільнення ринкового попиту (особливо в другій половині року) і скорочення запасів серед клієнтів, що купують обладнання для основних товарів компанії (зокрема в третьому та четвертому кварталах), а також зростання сегменту двигунів. У 2022 році доходи в регіоні ЕМЕА та Південній Америці (відповідно 78% і 15% від загального обсягу) показали сильне органічне зростання на +8,3% і +3,8% в продажах, випереджаючи загальний ринок і збільшуючи частку ринку компанії.

De'Longhi — італійський виробник, відомий своєю невеликою кухонною технікою, такою як кавомашини, тостери та кондиціонери. Він має сильну глобальну присутність і історію, яка сягає початку 20 століття.

В 2022 році доходи компанії зменшились на 2% порівняно з 2021 роком (3 221,6 млн. євро) і складала 3 158,4 млн. євро (рис. 2.18). Видно, що продажі компанії найбільше впали в Північно-Східній Європі. Що пов'язано зі зменшенням присутності на ринку України та Росії внаслідок російсько-української війни. У всіх інших регіонах, окрім Європи, спостерігалось значне збільшення продажів, що нівелює двовідсоткове зменшення доходу, оскільки компанії довелося стикнутися з наслідками пандемії COVID-19 та війни.

млн. євро	2022	Різниця з 2021 р., у %
Південно-Західна Європа	1,127.6	-7.5%
Північно-Східна Європа	747.0	-12.8%
Європа	1,874.6	-9.7%
Середній Схід, Індія, Африка	196.6	7.9%
Америка	623.4	10.8%
АТР	463.9	15.9%
ЗАГАЛЬНИЙ ДОХІД	3,158.4	-2.0%

Рисунок 2.18 – Дохід компанії по регіонам у 2022 році, порівняно з 2021 роком [70]

Отже, сектор МСП в Італії є дуже розвиненим, та історично важливим для країни, оскільки багато відомих сьогодні італійських компаній починали свій шлях як маленькі сімейні підприємства. Мале та середнє підприємництво є рушієм розвитку італійської економіки і забезпечує 70% робочих місць в країні. Прикладами успішних МСП в минулому, а тепер світових лідерів на ринку, є Barilla, Ducati, Smeg, De'Longhi тощо.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ІТАЛІЇ

3.1 SWOT-аналіз економіки Італії

Як видно із дослідження, Італія є передовою країною в світі, 4-тою економікою в Європі та 3-тєю економікою в ЄС. На це вплинули історичні події, участь в заснуванні організацій, що передували створенню ЄС, вигідне географічне положення та національні особливості народу країни. Разом з тим, конкурентоспроможності Італії протистоять її слабкі сторони. Країна має багато можливостей для розвитку і покращення економічно-соціального стану, а також потенційні загрози, які при несприятливих умовах можуть нашкодити її економіці.

Однією із сильних сторін економіки Італії є її різноманітність. Напрямки розвитку економіки достатньо диверсифіковані і охоплюють як індустрію, так і сільське господарство, а також значною мірою сферу послуг (рис. 3.1).

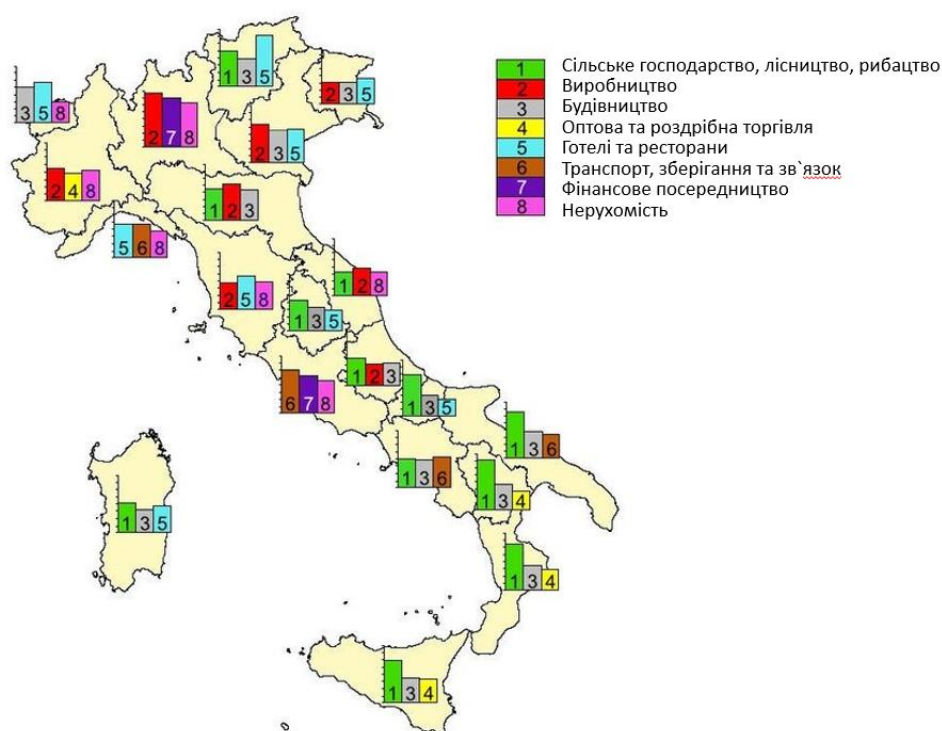

Рисунок 3.1 – Географічний розподіл секторів економіки Італії [71]

Італія спеціалізується на важкій промисловості, а саме машино- та автомобілебудуванні, аерокосмічній промисловості. Південь країни зайнятий у сільському господарстві і туризмі, яким Італія прославилась на весь світ і приваблює гостей зі всіх країн планети. Популярність італійської кухні та добра репутація її продуктів харчування, якість товарів харчової промисловості дозволяють безлічі господарств та підприємств Італії активно розвиватись в цій галузі. Згідно з дослідженням хештегів в соціальній мережі Instagram, проведеним відомою інтернет-платформою про здорове харчування The Picky Eater, найпопулярнішою кухнею світу у 2023 році стала саме італійська кухня, обігнавши японську та індійську. Крім того, найпопулярнішим способом прийому їжі стала піца, яка з великим відривом «обігнала» барбекю (рис. 3.2).

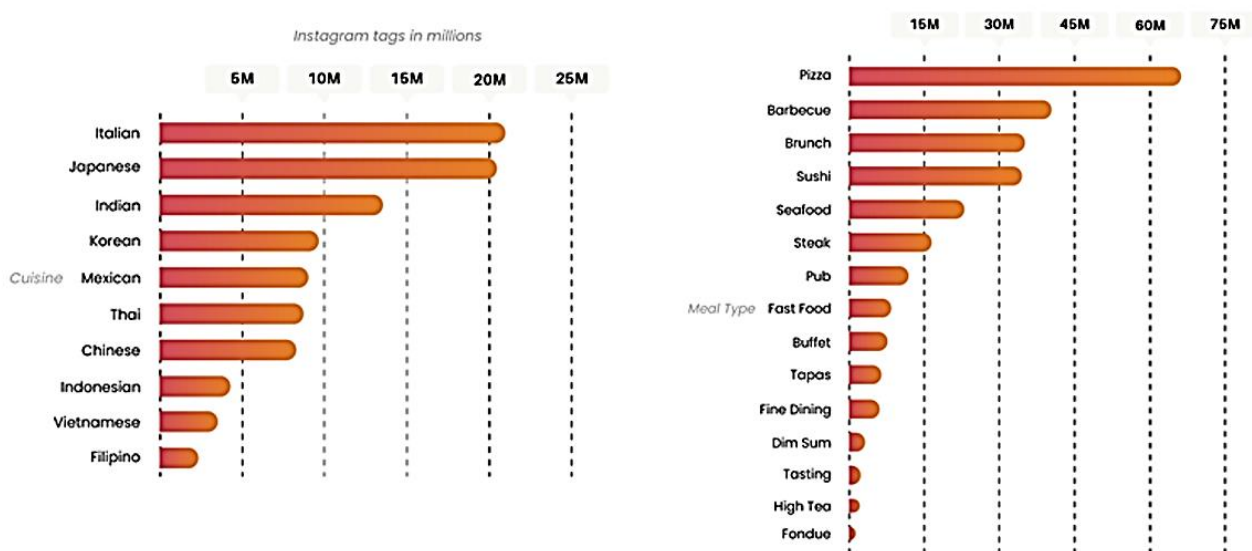

Рисунок 3.2 – Найпопулярніші кухні світу і найпопулярніші прийоми їжі в світі у 2023 році [72]

Маловідомим фактом є те, що в Італії багато ресурсів вкладається в ІТ-сектор і країна має гарні позиції в Глобальному рейтингу інновацій, а її студенти технічних та інженерних спеціальностей є висококваліфікованою робочою силою. І, звичайно, сектор моди відрізняє Італію з-поміж інших країн завдяки величезній кількості всесвітньо відомих домів моди.

Слабкими сторонами, як вже було згадано у 2 розділі дослідження, є великий розрив в економічному та соціальному розвитку між північчю та півднем

країни, наплив мігрантів на півдні, великий державний борг, як один із наслідків бідного півдня. Рисунок 3.3 демонструє регіональний розрив в Італії за рівнем володіння англійською мовою та річною зарплатою.

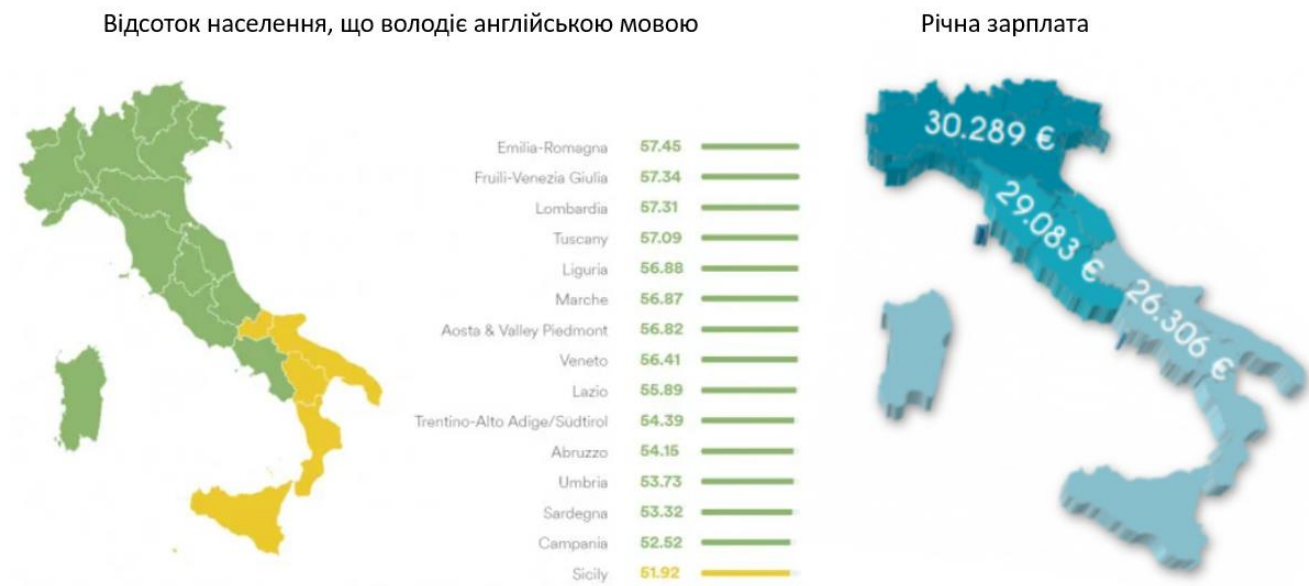

Рисунок 3.3 – Регіональні відмінності Італії [73]

Також недоліком італійської економіки є значна бюрократія та корупція, особливо це стосується півдня, де мафіозні структури залишаються неповністю викоріненими. Слабкою рисою Італії можна вважати відсутність гнучкості на ринку праці та його жорстке регулювання, а також проблеми з банківськими кредитами і фінансова нестабільність.

Можливістю для розвитку економіки Італії є її цифрова трансформація, оскільки країна має значний потенціал в цій сфері, її ІТ-сектор активно розвивається та багато інвестицій вкладаються в інновації. Також, відновлювані джерела енергії є перспективою розвитку італійської енергетики. В італійській Альпах є можливість добувати енергію з вітру, на Півдні – сонячну, й загалом можна розвивати біоенергетику. Хоча в Італії розвинена інфраструктура, її можна вдосконалити, особливо це стосується південних регіонів. Простим способом покращення стану економіки є підвищення рівнів експорту, наскільки це є можливим, особливо в галузях машинобудування, ІТ та харчової промисловості.

Щодо загроз, країна є вразливою до глобальних економічних потрясінь, наприклад, криз та політичної нестабільності в світі. Всередині країни політична

ситуація теж залишає бажати кращого і залишається впродовж десятиліть нестабільною, враховуючи також той факт, що політичні структури країни є доволі корумпованими, а вищі державні органи залишаються під впливом мафій. Великою проблемою сьогодення та майбутнього в Італії, як і в багатьох країнах Європи, є старіння нації та низька народжуваність населення, а також великий потік мігрантів переважно з Африки на півдні країни. Зовнішній борг Італії з кожним роком збільшується і за прогнозами експертів до 2028 року становитиме понад 3,6 трлн дол. США (табл. 2.8). І, нарешті, справжнім викликом для італійської економіки стала коронавірусна пандемія 2020-го року, через яку темпи зростання ВВП вкотре сповільнилися, а система охорони здоров'я в пікові моменти не справлялась із навантаженням. Через туризмоорієнтованість країни, велика частка населення в цей час залишилася без роботи.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз економіки Італії

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
Різноманітна економіка: Італія має різноманітну економіку з сильними сторонами в різних секторах, включаючи виробництво, моду, автомобілебудування, туризм і сільське господарство. Культурне та історичне багатство: Італія багата культурною та історичною спадщиною, що приваблює туристів і робить значний внесок у туристичний сектор. Інновації та технології: певні регіони Італії, такі як Ломбардія та Емілія-Романья, відомі інноваціями та технологічними досягненнями, особливо в таких галузях, як машинобудування та дизайн. Кваліфікована робоча сила. Італія має кваліфіковану робочу силу, особливо в таких галузях, як мода, дизайн та інженерія. Продуктивність сільського господарства: Італія є великим виробником сільськогосподарської продукції, включаючи вино, оливкову олію та макаронні вироби, що сприяє збільшенню її експорту	Економічна нерівність: між північними та південними регіонами Італії існує значний розрив у багатстві, що призводить до економічного дисбалансу. Державний борг: Італія має високий рівень державного боргу, який може вплинути на здатність уряду інвестувати в інфраструктуру та соціальні програми. Бюрократія та корупція: неефективність бюрократичного апарату та корупція є давніми проблемами, що впливають на легкість ведення бізнесу та іноземні інвестиції. Жорсткість ринку праці: ринок праці в Італії критикують за його жорстке регулювання, яке може перешкоджати гнучкості та конкурентоспроможності. Проблеми банківського сектору: деякі італійські банки зіткнулися з проблемами, зокрема проблемними кредитами та проблемами, пов'язаними з фінансовою стабільністю.

продовження таблиці 3.1

МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Цифрова трансформація: Італія має можливість застосувати цифрову трансформацію в різних секторах, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність. Відновлювані джерела енергії: Інвестиції у відновлювані джерела енергії можуть створити можливості для зростання та екологічної стійкості. Розвиток інфраструктури: існує потенціал для значного розвитку інфраструктури, який може стимулювати економічне зростання та створювати робочі місця. Збільшення експорту: Італія може зосередитися на розширенні свого експорту, виходячи на міжнародні ринки та диверсифікуючи пропозицію своїх продуктів. Інновації та дослідження: збільшення інвестицій у дослідження та розробки може сприяти інноваціям і технологічним досягненням, сприяючи економічному зростанню.	Глобальна економічна невизначеність: Італія вразлива до глобальних економічних коливань, які можуть вплинути на її експортнозалежні галузі. Політична нестабільність: політична невизначеність і часті зміни уряду можуть створити нестабільне ділове середовище. Демографічні проблеми: Італія стикається з демографічними проблемами через старіння населення та низький рівень народжуваності, що може спричинити навантаження на пенсійну систему та систему охорони здоров'я. Зовнішній борг: високий рівень зовнішнього боргу може зробити Італію сприйнятливою до змін глобальних процентних ставок та економічних умов. Глобальні пандемії та економічні потрясіння: такі події, як глобальні пандемії чи економічні потрясіння, можуть мати серйозні наслідки для економіки Італії, як це видно з пандемією COVID-19.

Отже, Італія має багато сильних сторін та можливостей, а на противагу їм також відносно багато слабких сторін і загроз (табл. 3.1). Сильними сторонами її: різноманітна економіка; культурне та історичне багатство; інновації та технології; кваліфікована робоча сила; продуктивність і конкурентоспроможність господарства. До слабких сторін можна віднести: економічну нерівність; державний борг; бюрократію та корупцію; жорсткість ринку праці; проблеми банківського сектору. Можливостями є: цифрова трансформація; розвиток відновлювальної енергетики; розвиток інфраструктури; збільшення експорту; інновації та дослідження. Загрози італійської економіки: глобальна економічна невизначеність; політична нестабільність; демографічні проблеми; зовнішній борг; глобальні пандемії та економічні потрясіння.

3.2 Поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції

Українсько-італійські відносини — це двосторонні відносини між Україною та Італією в сфері міжнародної політики, економіки, культури, науки, освіти тощо. Перші офіційні згадки про контакти між Україною та Італією датувалися періодом Української Народної Республіки в першій половині XX століття. На момент її проголошення на території України функціонувало генеральне консульство Італії в Одесі, а також консульства в Києві, Миколаєві та Бердянську, що були засновані ще за часів Російської імперії. Італія визнала незалежність України 28 грудня 1991 року, а дипломатичні відносини між цими країнами було встановлено 29 січня 1992 року. Україна відкрила Посольство України в Італії в 1993 року у Римі. Посольство Італії в Україні відкрилося у Києві. Станом на серпень 2013 року договірно-правова база у відносинах двох країн налічувала 32 документи, що регулюють двосторонні відносини у майже всіх областях. Основними документами є «Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Італійською Республікою».

Україна та Італія мають тісну співпрацю один з одним у торгівлі товарами. Італія — дев'ятий торговельний партнер України серед країн світу за обсягом торгівлі товарами (після Польщі, Китаю, Німеччини, Туреччини, РФ, Румунії, Угорщини, Болгарії). Італія посідає п'яте місце за обсягом товарообігу України з країнами ЄС (після Польщі, Німеччини, Румунії, Угорщини та Болгарії). Італія — сьомий напрямок в світі для українського експорту (після Польщі, Румунії, Туреччини, Китаю, Угорщини та Німеччини). Україна є 58-м напрямком для італійського експорту і 48-м партнером-постачальником продукції до Італії. [74]

Відповідно до останніх офіційних даних Італійського національного інституту статистики за підсумками 2022 року обсяг торгівлі товарами між Україною та Італією склав 3266,2 млн євро, що на 40% менше від показників попереднього року. Обсяги експорту українських товарів до Італії склали 1942,5

млн євро та скоротились на 41%, обсяги імпорту зменшилися на 37% та склали 1323,7 млн євро. Позитивне для України сальдо за цей період склало 618,8 млн євро. За період січень-липень 2023 року обсяг торгівлі товарами між Україною та Італією склав 2035 млн євро, що на 12% більше від показників попереднього року. Обсяги експорту українських товарів до Італії склали 1087 млн євро та скоротились на 6%, обсяги імпорту збільшилися на 43% та склали 948 млн євро. Позитивне для України сальдо за цей період склало 138 млн євро (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Динаміка товарообігу між Україною та Італією у 2014-2023 рр. [75]

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	січ.- лип. 2023
	млн. дол. США								млн. євро	
Товарообіг	3976,9	2956,0	3250,8	4073,2	4610,4	4493,6	4057,6	6144,8	3266,2	2035
Експорт	2468,3	1979,8	1929,6	2469,8	2628,3	2418,9	1928,9	3469,3	1942,5	1087
Імпорт	1508,6	976,1	1321,2	1603,4	1982,0	2074,7	2128,7	2675,5	1323,7	948
Сальдо	+959,7	+1003,7	+608,4	+866,5	+646,3	+344,2	-199,8	+794,8	+618,8	+138

А за даними Державної митної служби України обсяг торгівлі товарами між Україною та Італією у 2022 році склав 3,46 млрд дол. США, український експорт – 1,66 млрд дол. США, імпорт – 1,81 млрд дол. США. При цьому негативне для України сальдо склало 145 млн. дол. США. А за період січень-липень 2023 року обсяг торгівлі товарами між Україною та Італією склав 2,08 млрд дол. США (експорт - 888 млн дол. США, імпорт – 1,190 млрд дол. США, негативне для України сальдо - 302 млн дол. США). [76]

Україна експортувала до Італії в 2023 році в основному продукцію сільського господарства, лісового господарства та рибальства, частка цієї статті експорту в загальному експорті до Італії склала 46,2% (615 млн. євро) (табл. 3.3). Далі в експортному рейтингу розташовуються недорогocінні метали та вироби з металу, продукти харчування, напої та тютюнові вироби, деревина та вироби з деревини, текстиль, одяг та аксесуари, продукти видобування корисних копалин тощо.

Таблиця 3.3 – Основні товари експорту до Італії з України (період січень-вересень 2023 р.) [77]

№	Товари	млн. євро	% експорту до Італії
1	Продукція сільського, лісового господарства та рибальства	615	46,2%
2	Недорогоцінні метали та вироби з металу (за винятком машин і обладнання)	200	15,1%
3	Продукти харчування, напої та тютюнові вироби	325	24,4%
4	Деревина та вироби з деревини; папір і друк	56	4,2 %
5	Текстиль, одяг, шкіра та аксесуари	52	3,9%
6	Продукти видобування корисних копалин з кар'єрів і шахт	38	2,8%
7	Інше	45,3	3,4%

Італія експортувала за період з січня по вересень 2023-го року в Україну машин та обладнання на суму 243 млн. євро, що відповідає 20% італійського імпорту в Україну (табл. 3.4). Іншими статтями імпорту були продукти харчування, напої та тютюнові вироби, одяг та аксесуари, органічні хімічні сполуки, електричні прилади, недорогоцінні метали та вироби з металу тощо.

Таблиця 3.4 – Основні товари імпорту в Україну з Італії (період січень-вересень 2023 р.) [77]

№	Товари	млн. євро	% імпорту з Італії
1	Машини та обладнання	243	20%
2	Продукти харчування, напої та тютюнові вироби	227	18,7%
3	Текстиль, одяг, шкіра та аксесуари	144	11,9%
4	Органічні хімічні сполуки	135	11,1%
5	Електричні прилади	96	7,9%
6	Недорогоцінні метали та вироби з металу (за винятком машин і обладнання)	87	7,2%
7	Інше	281,5	23,2%

Основними статтями українського експорту послуг до Італії є: транспортні послуги; послуги з переробки матеріальних ресурсів; телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги; ділові послуги; послуги, пов'язані з подорожами. У загальному обсязі імпорту послуг з Італії до України найбільшу

питому вагу мають: ділові послуги; послуги, пов'язані з подорожами; транспортні послуги; послуги з будівництва; послуги з ремонту та технічного обслуговування; державні та урядові послуги. [77]

Згідно з даними статистичних звітів МЗС Італії, у 2022 році загальний обсяг її зовнішньої торгівлі сягнув 1 280,139 млрд євро (+27,9% у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року). Експорт склав 624,710 млрд євро, а імпорт становив 655,429 млрд євро (відповідно зросли на 20,0% та 36,4% у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року). За підсумками 2022 року, Італія посідала 10-те місце в світовому рейтингу експортерів та 7-ме в світовому рейтингу імпортерів. При цьому найбільше експортувала до Німеччини (77 535 млн євро, 12,4%), США (65 121 млн євро, 10,4%), Франції (62 652 млн євро, 10,0%), Іспанії (32 039 млн євро, 5,1%), Швейцарії (31 089 млн євро, 5,0%); імпортувала з Німеччини (90 993 млн євро, 13,9%), Китаю (57 506 млн євро, 8,8%), Франції (48 562 млн євро, 7,4%), Нідерландів (36 564 млн євро, 5,6%), Іспанії (30 584 млн євро, 4,7%). [77]

Обсяг прямих інвестицій Італійської Республіки за кордоном (станом на 2 квартал 2023 року) становить 655 411 млн євро, а обсяг прямих іноземних інвестицій в Італію – 592 039 млн євро. За даними Національного банку України, станом на 31.12.2021 обсяг прямих інвестицій з Італійської Республіки в економіку України склав 404 500 тис. дол. США (у 2020 році він становив 347 800 тис. дол. США). За останньою інформацією МЗС Італії у 2022 році сукупний обсяг прямих інвестицій з Італійської Республіки в економіку України становив 445 млн євро, з України в Італію – 193 млн євро. [77]

Основними італійськими інвесторами в економіку України були: компанія «Duferco» (модернізація Алчевського металургійного комбінату спільно з корпорацією «ІСД»); «Danieli» (реконструкція ПАТ "МК «АЗОВСТАЛЬ»; будівництво металургійного електросталеплавильного заводу «Дніпросталь»); «Antonio Merloni» (відкриття в Івано-Франківську лінії з виробництва побутової електротехніки), банківські групи «UniCredit» «Укрсоцбанк» та «Intesa Sanpaolo» («Правексбанк»). Загалом Італія та Україна планують поглиблювати співпрацю в

торгівлі, а саме сільськогосподарською продукцією (зерновими й олійними). Перспективним вбачають ще обмін технологіями виробництва хлібобулочних виробів. Про це говорилося під час зустрічі Міністра аграрної політики України і заступника Міністра продовольства і сільського господарства Італії 6 жовтня 2014 р. [78]

Важливе значення має співпраця Італії та України в енергетиці. Актуальним завданням України є пошук і використання альтернативних джерел енергоресурсів. Про це наголошується у документах України. В рамках цього завдання 27–31 січня 2015 р. Італійську Республіку відвідала місія українських урядовців та експертів з енергетичних питань.

Крім того, у Римі були проведені робочі зустрічі з представниками Міністерства економічного розвитку (MISE), Агентства сприяння зовнішній торгівлі (ICE), Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії (GSE). Українська делегація мала змогу ознайомитися з роботою Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії та окремими італійськими підприємствами енергетичної галузі відвіданих міст. Вивчено досвід італійських державних установ і агенцій у питанні підвищення енергоефективності, енергозбереження промислового виробництва, житлового будівництва та комунального господарства. Українські представники досліджували надбання Італійської Республіки у застосуванні альтернативних джерел енергії та можливість використання у нашій державі провідних італійських технологій і розробок, зокрема виробництва електроенергії з енергії сонця, вітру, біомаси й геотермальних джерел. Увага приділена й організації ринку купівлі та продажу тієї енергії. Взаємодія комунальних підприємств України й Італійської асоціації з питань енергоефективності «ФЕДЕРЕСКО» розвивається активно. Прикладом є співпраця КП «КиївЕСКО» з італійськими партнерами, запровадження пілотних проектів із підвищення енергоефективності будівель у комунальній власності Києва. Розглядається можливість поширення такої практики в інших регіонах України. До пріоритетним належить питання залучення в Україну італійських

промислових технологій у сфері геотермальної енергетики та виробництва енергії з біомаси. [78]

В Україні діють італійські центри, серед яких – Італійський інститут культури, Центр італійської мови і культури Львівського національного університету імені Івана Франка, Італійський культурний центр (ІКЦ) на базі Маріупольського державного університету. Так, ІКЦ та представництва міжнародної спілки «Данте Аліг'єрі», котрі діють на базі МДУ, забезпечують вивчення італійської мови й популяризація італійської культури. На його основі складають іспити з італійської мови з видачею сертифікатів міжнародного зразка. У 2014 р. створені інформаційні сторінки ІКЦ у соціальних мережах з метою поширення й популяризації італійської мови, літератури та культури, які щоденно оновлюються. За участі ІКЦ кращі студенти та викладачі отримали стипендії Міністерства закордонних справ Італії на навчання в університетах Італії. Також тут демонструється показ художніх фільмів мовою оригіналу та надається можливість перегляду італійського телебачення для всіх бажаючих. Італійський культурний центр МДУ входить до складу комітету Premio Strega – однієї з найпрестижніших італійських премій у галузі літератури. Вагомим напрямом співпраці між Україною й Італією у гуманітарній сфері стала організація прийняття на реабілітацію і лікування учасників подій на Майдані та постраждалих в результаті російсько-української війни, організація відправлення гуманітарної допомоги в Україну та сприяння консолідації волонтерського руху. [78]

Отже, поступова динаміка торгівельно-економічних та культурно-гуманітарних зв'язків засвідчує спрямованість наших держав на подальший діалог і практичне втілення результатів діяльності в економіку й освіту. Тому можна вважати двосторонні відносини наших держав як стабільно партнерські, що дає змогу констатувати їхню особливу роль у подальшому розвитку співробітництва України з країнами Середземномор'я та країнами-членами Європейського Союзу. Перспективними напрямками співпраці є: енергетичний сектор, нарощування торгівлі товарами і послугами, сфера освіти і культури.

ВИСНОВКИ

Італія є важливим членом Європейського Союзу з моменту його створення. Її розвиток у межах ЄС можна розглядати з різних точок зору, він є багатограним і постійним. На нього впливає сукупність економічних, політичних і соціальних чинників як усередині країни, так і на рівні ЄС. Італія отримала вигоду від членства в ЄС завдяки доступу до єдиного ринку, що полегшило торгівлю та інвестиційні можливості. Це допомогло італійським підприємствам розширити свої ринки та підвищити конкурентоспроможність. Однак Італія також зіткнулася з економічними труднощами, включаючи високий державний борг, низький рівень зростання продуктивності та значний економічний розрив між північчю та півднем. Ці виклики загострилися через світову фінансову кризу та боргову кризу в єврозоні. Італія є одним із засновників ЄС і відіграє активну роль у формуванні його політики та інституцій. Італійські політики та дипломати брали участь у процесах ухвалення рішень ЄС щодо низки питань, включаючи економічне управління, імміграцію та зовнішню політику. Політичний ландшафт Італії характеризується різноманітністю партій і коаліцій, що іноді призводило до проблем у формуванні стабільних урядів і досягненні консенсусу з питань, пов'язаних з ЄС. Членство в ЄС мало соціальні наслідки для Італії, включаючи вільний рух людей, товарів і послуг в межах ЄС. Громадяни Італії отримали можливість навчатися, працювати та подорожувати країнами-членами ЄС. Однак Італія також зіткнулася з соціальними викликами, включаючи занепокоєння щодо імміграції, безробіття та нерівності. Ці питання переплітаються з ширшими дебатами щодо політики ЄС щодо міграції, економічного управління та соціальної згуртованості.

Загалом, при проведенні дослідження було виконано вісім поставлених завдань, вирішення яких було наступним:

1. В дослідженні було з'ясовано, що є багато визначень міжнародної інтеграції. Найґрунтовнішим з яких є визначення Бели Баласси, згідно з яким міжнародна інтеграція розуміється як процес економічного злиття, від вільної

торгівлі через митний союз до повної політичної інтеграції. Дане твердження найповніше відповідає сучасним світовим інтеграційним процесам і вказує шлях, через який проходить успішна міжнародна інтеграція. Міжнародна інтеграція має різні мотиви: економічні, політичні, соціокультурні. Всі вони покликані покращити розвиток країни та її стосунки на міжнародній арені.

2. Міжнародні інтеграційні процеси можна класифікувати за видами, за формою та за етапами (табл. 1.4). Є п'ять видів міжнародних інтеграцій залежно від їхнього типу: економічна, політична, культурна, військова та соціальна інтеграції. Розрізняють п'ять форм економічної інтеграції за регіональною ознакою, згідно з Белою Балассом. Політичну інтеграцію, в свою чергу, можна розділити на чотири етапи: інституційний, інтеграція державної політики, інтеграція ставлень та безпековий.

3. Визначено методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції. Ними є аналіз динаміки ВВП, аналіз експорту та імпорту країни. Також ефективно використовувати міжнародні рейтинги та індекси, оскільки вони найбільш об'єктивно, повно та детально описують стан країн за динамікою різних показників. Такими рейтингами можуть виступати: рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності, глобальний індекс інновацій, індекс глобалізації, індекс глобального гендерного розриву тощо.

4. Аналіз динаміки розвитку Італії показав, що Італія в якості члена ЄС активно розвивалась, була і залишається провідною країною Європи. Проте, її розвиток в останні десятиліття дещо сповільнився за окремими показниками, зокрема ріст ВВП ще не вийшов на рівень кінця минулого століття і початку XXI століття, а інфляція є досить високою. Тривожним сигналом також є постійне зростання державного боргу, з яким Італія вже багато років не може справитися. Тим не менш, в міжнародних рейтингах Італія успішно рухається вгору, хоч і нешвидкими темпами, а також має окремі досить успішні галузі економіки.

5. Особливостями галузевої спеціалізації є поділ країни на індустріальну Північ, аграрний Південь й промислове виробництво та сільське господарство відповідно, а також Центр, який зайнятий у обох секторах економіки. Країна

спеціалізується в багатьох галузях, зокрема в: авіакосмічній промисловості, машинобудуванні, агропромисловості, автомобілебудуванні, ІКТ, фармацевтиці та моді.

6. Сектор МСП в Італії є дуже розвиненим, та історично важливим для країни, оскільки багато відомих сьогодні італійських компаній починали свій шлях як маленькі сімейні підприємства. Мале та середнє підприємництво є рушієм розвитку італійської економіки і забезпечує 70% робочих місць в країні. Прикладами успішних МСП в минулому, а тепер світових лідерів на ринку, є Barilla, Ducati, Smeg, De'Longhi тощо.

7. Згідно з SWOT-аналізом, сильними сторонами Італії є: різноманітна економіка; культурне та історичне багатство; інновації та технології; кваліфікована робоча сила; продуктивність і конкурентоспроможність господарства. До слабких сторін можна віднести: економічну нерівність; державний борг; бюрократію та корупцію; жорсткість ринку праці; проблеми банківського сектору. Можливостями є: цифрова трансформація; розвиток відновлювальної енергетики; розвиток інфраструктури; збільшення експорту; інновації та дослідження. Загрози італійської економіки: глобальна економічна невизначеність; політична нестабільність; демографічні проблеми; зовнішній борг; глобальні пандемії та економічні потрясіння.

8. Проаналізувавши партнерські відносини Італії та України в умовах європейської інтеграції, можна вважати перспективними напрямками співпраці між двома країнами такі сфери: енергетичний сектор, нарощування торгівлі товарами і послугами, сфера освіти і культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дахно І. І. Міжнародне економічне право: курс лекцій. Київ: МАУП, 2000.
2. Шемшученко Ю.С. Міжнародна неурядова організація. Юридична енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001.
3. Горенко А. М. Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна. Київ: НАН України; Ін-т історії України, 2002.
4. Кисельов М. Геополітика. Філософський енциклопедичний словник. Київ, 2002.
5. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник. Київ, 1999.
6. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Львів: Львівська політехніка, 1999.
7. Wolf, Martin. Shaping Globalization. Finance & Development. 2014.
8. Даниленко, Л., Поліщук, І. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України. Київ: НАДУ, 2013.
9. Філіпенко А.С., Вергун В.А., Бураківський І.В. Економіка зарубіжних країн: підручник. Київ, 1998.
10. Баула О. В. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник. Херсон, 2016.
11. Малик Я.Й., Мальський М.З. Світова та європейська інтеграція: навчальний посібник. Львів, Національний інститут імені Івана Франка, 2001.
12. Вітер Д. Концепції та підходи до дослідження інтеграційних процесів: збірник наукових праць. 2010.
13. Яковюк І.В. Правові основи інтеграції до ЄС: монографія. Харків, Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2013.

14. Duina, Francesco. *The Social Construction of Free Trade: The EU, NAFTA, and Mercosur*. Princeton: Princeton University Press, 2007.
15. Haas, Ernst B. *Beyond the Nation State: Functionalism and International Organization*. Stanford: Stanford University Press, 1964.
16. Claar, Simone and Noelke Andreas, *Deep Integration*, 2010.
17. Lindberg, Leon N., and Stuart A. Scheingold (eds.). *Regional Integration: Theory and Research*. Cambridge: Harvard University Press, 1971.
18. Eilstrup-Sangiovanni M. *Interwar and Postwar Ideas of Europe. Debates on European Integration. A Reader*. Ed. Eilstrup-Sangiovanni, Mette. Houndmills, Basingstoke, 2006, 28.
19. Toshkov D., Kortenska E. Does immigration undermine public support for integration in the European Union? *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 2015.
20. Balassa B. *The Theory of Economic Integration*. London, 1961.
21. Hutchison, T. W. "Positive" Economics and Policy Objectives. London: Allen & Unwin, 1964.
22. Lipsey, R. G. *The Theory of Customs Unions: A General Survey*. *Economic Journal*, 1960.
23. Sanviti G. *La scienza del diritto pubblico e l'integrazione europea nella seconda metà del XX secolo – Il federalismo fiscal*. Parma, Monte Università Parma Editore, 2004.
24. Smith, D.M. *Modern Italy: a Political History*, 1997.
25. Чернега О.Б. *Довідник з європейської інтеграції*. Львів, 2006, 2012.
26. Камінська Т.В. Особливості міжнародної економічної інтеграції на сучасному етапі глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2011.
27. Гаврилюк О.В., Румянцев А.П. *Економічна інтеграція в сучасному світі*. Київ, 1995.
28. Матюшенко І.Ю., Беренда С.В., Резніков В.В. *Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник*. Харків: ХНУ, 2015.

29. Полтораков О.Ю. Європейська політична інтеграція в сучасній цивілізаційній системі. Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин, 2004.
30. Рябінін Є. Процеси інтеграції у XX столітті: основні концепції їх вивчення. Політичний менеджмент. № 5. 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/38339081.pdf>
31. Новосад В.П. Кількісні методи експертного оцінювання: науково-методична розробка. Київ: Національна академія державного управління при Президентові України, 2009.
32. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
33. Глобальний інноваційний індекс. World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
34. Індекс глобалізації KOF. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
35. Індекс глобального гендерного розриву. World Economic Forum. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf
36. Індекс ефективності боротьби зі змінами клімату URL: <https://ccpi.org/wp-content/uploads/CCPI-2019-Results-190614-WEB-A3.pdf>
37. The Travel and Tourism Competitiveness Report. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports?utf8=%E2%9C%93&query=The+Travel+%26+Tourism+Competitiveness+Report+>
38. BBC News – Italy profile – Facts. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17433143>
39. The World Bank. GDP – Italy. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IT>
40. Роберт Слейтер. Сорос: Жизнь, деятельность и деловые секреты величайшего в мире инвестора. Глава 20. Черная среда. 1997.

41. Данилишин Б. Світова фінансова криза — тест для України. Дзеркало тижня. 2008.
42. The World Bank. Inflation — Italy. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=IT>
43. Alfredo Taracchini. Addio, cara lira: Storia illustrata della moneta che ha accompagnato per duecento anni la vita del nostro paese. — Bologna : Edizioni Pendragon, 1999. — 237 с.
44. Стаття з інтернет-ресурсу: URL: <https://liveitaly.eu/news/inflyaciya-pochemu-ona-snova-rastet-v-italii>
45. Global Competitiveness Index. Сайт Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/582751/global-competitiveness-index-italy/>
46. Global Competitiveness Index. Global Competitiveness Reports. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports?query=global+competitiveness#filter>
47. Global Innovation Index. WIPO. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
48. Global Gender Gap Index. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2023/>
49. Стаття про життя в Італії. Інтернет-ресурс MIGRANT.BIZ.UA. URL: <https://migrant.biz.ua/italiia/zhittya-it/zhyttia-v-italii.html>
50. Italy: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2012 to 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/270481/distribution-of-gross-domestic-product-gdp-across-economic-sectors-in-italy/>
51. Key sectors. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/key-sectors>
52. Aerospace. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/aerospace>
53. Invitalia Report 2023. Invitalia. URL: <https://www.invitalia.it/cosa-facciamo/rafforziamo-le-imprese/bonus-export-digitale/contributi-concessi>

54. Machinery & Mechatronics Industry. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/machinery-mechatronics-industry>
55. Agrifood. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/agrifood>
56. Automotive. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/automotive>
57. ICT. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/ict>
58. Life Sciences. Italian Trade Agency. URL: <https://www.ice.it/en/invest/sectors/life-sciences>
59. Marenzi C. How Italy Is Built On Fashion. URL: <https://artsandculture.google.com/theme/how-italy-is-built-on-fashion/gAIC9FJsetDDIA>
60. Confindustria Moda. URL: <https://www.confindustriamoda.it/>
61. Codice Civile Italiano. URL: <https://www.codice-civile-online.it/>
62. Codice Fiscale. URL: https://conslondra.esteri.it/en/i_servizi/per_i_cittadini/codice_fiscale
63. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/index_en
64. Barilla Group Financial Report 2022. URL: https://www.barillagroup.com/media/filer_public/5e/23/5e230de3-3026-4cd0-9029-48d947ab7826/barilla_group_financial_report_2022_eng.pdf
65. Ducati Annual Report 2021. URL: <https://www.ducati.com/ww/en/news/ducati-reports-revenues-operating-profit-and-sales-results-for-2021>
66. EssilorLuxottica: FY 2022 Results. URL: <https://www.essilorluxottica.com/en/newsroom/press-releases/fy-2022-results/>
67. SMEG Sustainability Report 2022. URL: https://www.smeg.com/binaries/content/assets/smeg/smeg_sustainability-report_2022_eng.pdf
68. OVS Annual Report 2022. URL: https://ovscorporate.it/sites/oviesse2014corp/files/bilancio_ovs_2022_eng.pdf

69. Elica S.p.A. 2022 Annual Report. URL: <https://investors.elica.com/files/report/financial-statement-2022.pdf>
70. De'Longhi Corporate Presentation 2022. URL: https://www.delonghigroup.com/sites/default/files/DeLonghi%20-%20FY22_results%20presentation_0.pdf
71. Regional specialization in Italy by macroeconomic sector. URL: https://www.researchgate.net/figure/1-Regional-Specialisation-in-Italy-by-macro-economic-sector-a-pre-crisis-scenario_fig3_254457705
72. Study on the most popular cuisine of 2023. URL: <https://www.oklahomafarmreport.com/okfr/2023/04/11/%F0%9F%8D%95-taste-the-world-new-study-reveals-the-most-popular-cuisines-of-2023/>
73. Ten maps show Italy's North-South divide. URL: <https://www.thelocal.it/20200115/maps-that-explain-italys-north-south-divide>
74. Italy/Ukraine Profile. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ita/partner/ukr>
75. Istituto Nazionale di Statistica. URL: <https://www.istat.it/en/>
76. Державна Митна Служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>
77. Торгово-економічне та інвестиційне співробітництво України з Італійською Республікою. Посольство України в Італійській Республіці, в Республіці Мальта та в Республіці Сан-Марино. URL: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3155-trade/torgovelno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-italiyeyu>
78. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної
магістерської роботи антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Ім'я користувача: Європейської економіки і бізнесу Федірко Олександр...	ID перевірки: 1016098204
Дата перевірки: 06.02.2024 11:00:33 CET	Тип перевірки: Doc vs Internet + Library
Дата звіту: 06.02.2024 11:01:00 CET	ID користувача: 100005726

Назва документа: Гузь_В_К_Розвиток_Італії_в_умовах_європейської_інтеграції

Кількість сторінок: 66 Кількість слів: 15410 Кількість символів: 114556 Розмір файлу: 2.41 MB ID файлу: 1015816760

14.8%
СхожістьНайбільша схожість: 3.09% з Інтернет-джерелом (<http://www.geograf.com.ua/italy/537-italy-economy-general>)

12.9% Джерела з Інтернету	291	Сторінка 68
7.45% Джерела з Бібліотеки	380	Сторінка 71

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 5

Копія тез доповіді

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Збірник матеріалів
студентської науково-практичної Інтернет-конференції**

**м. Київ
23 листопада 2023 р.**

УДК 339.9:338.246.88](477)(06)
М 88

Організаційний комітет:

Бурмака Микола Олексійович - к.е.н., доцент
Вінська Оксана Йосипівна – к.е.н., доцент
Галенко Оксана Миколаївна – д.е.н., професор
Козачок Тетяна Сергіївна – к.е.н., доцент
Максименко Анна Вікторівна - к.е.н., доцент
Олійник Вікторія Володимирівна - к.е.н., доцент
Поплюйко Андрій Миколайович – к.е.н., доцент
Прісняк Сергій Олександрович – старший викладач
Сандул Марія Станіславівна - к.е.н., доцент
Солодковський Юрій Мечиславович – к.е.н., доцент
Столярчук Ярослава Михайлівна - д.е.н., професор
Федірко Олександр Анатолійович – д.е.н., доцент
Циганкова Тетяна Михайлівна - д.е.н., професор
Черницька Тетяна Володимирівна - к.е.н., доцент

(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст*

Міжнародний вимір відновлення економіки України: 36.
М 88 матеріалів студентської наук.-практ. Інтернет-конф. [Електронний ресурс],
23 листопада 2023 р., м. Київ. – Київ: КНЕУ, 2023. – 344 с.
ISBN 978-966-926-461-9

У збірнику подано тези доповідей студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету міжнародної економіки і менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

УДК 339.9:338.246.88](477)(06)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено*

програм з ЄС щодо фінансування відновлення економіки України

Михальчук Д.В.	145
Сучасні тенденції формування та управління золотовалютних резервів України	
Свенціцький В.В.	148
Роль міжнародних партнерів у післявоєнній відбудові України	
Штабель С.О.	152
Глобальні тенденції розвитку ринку цифрових фінансових послуг	
Леута І.М.	155
Домінантні тенденції цифрового маркетингу провідних міжнародних компаній	
Грицутенко О.В.	158
Використання інноваційних технологій у сучасних міжнародних ланцюгах постачання паперу	
Плахотник О.В.	161
Необхідність і напрями регіональної диверсифікації українського експорту	
Стоколос О.Д.	164
Необхідність європейських інвестиційних проектів в Україні	
Гриценко К.О.	167
Транснаціональні компанії в глобальній економіці: комплексний огляд їх впливу та викликів	
Котик Є.В.	170
Міжнародна трудова міграція та її наслідки	
Каплун М.Р.	174
Нормативно-правові виклики для вітчизняної логістичної компанії при виході на ринок Європи	
Гузь В.К.	180
Особливості підтримки малого та середнього бізнесу в Італії	
Подрез Ю.В.	184
Ключові фактори конкурентноспроможності компанії «VOLKSWAGEN AG» на глобальному ринку	
Корженовська-Кравченко А.А.	187
Трансформація енергетичного ринку ЄС: вплив війни в Україні на розвиток відновлюваних джерел енергії	
Артюх К.О.	190
Трансформація світової економіки на сучасному етапі розвитку: вплив геоекономічних конфліктів	
Василенко Н.О.	192
Основні засади формування цифрового ринку ЄС	
Мищенко М.А.	194
Особливості зайнятості жінок в IT-сфері Європейського Союзу	
Гурін В.В.	197
Шляхи врегулювання міграційної кризи в Європі	
Корсонюк О.П.	201
Конкурентоспроможність української аграрної продукції на ринку ЄС	
Швед А.М.	203
Реалізація європейських інвестиційних проектів в Україні	
Зайка О.С.	208
Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку	
Вишняк В.Р.	211
Вплив соціальних мереж на міжнародні стратегії в медіа бізнесі	
Стьопич Н.В.	215

2. European Union. (2006). Regulation (EC) No 561/2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R0561-20150302>
3. European Union. (2002). Directive 2002/15/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0015:EN:HTML>
4. Broughton, et al. (2015). Employment Conditions in the International Road Haulage Sector. URL: <https://policycommons.net/artifacts/1336505/employment-conditions-in-the-international-road-haulage-sector/1943730/>
5. European Commission. (2017). EU Labour Force Survey. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/9518973/KS-FT-19-001-EN-N.pdf/82999927-d333-44b6-8743-49210af40882?t=1548240521000>
6. European Union. (2019). Proposed Standards on CO2 (EU) 2019/1242. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1242/oj>

Гузь В.К.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ІТАЛІЇ

Одним із факторів економічної стабільності країни є забезпечення максимальної зайнятості населення. Як свідчить досвід розвинених країн світу, найбільш ефективним інструментом ринкового реформування економіки є розвиток малого та середнього бізнесу. За рахунок відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття в країні та одночасно збільшується рівень доходів населення, що в свою чергу призводить до зростання сукупного попиту та знову збільшує виробництво.

Малі та середні підприємства (МСП; англ. Small and Medium-sized Businesses (SMB), Small and Medium-sized Enterprises (SMEs)) — група підприємств, які не перевищують визначені показники. Класифікація

здійснюється здебільшого незалежно від правової форми підприємства. В Італії малими та середніми підприємствами вважаються ті, в яких працюють до 249 працівників.

Малі та середні підприємства є «хребтом» розвинених економік. Наприклад, в ЄС МСП становлять 99% усіх підприємств та забезпечують 65 млн людей робочими місцями (наприклад, в німецьких МСП працює 68,3% всіх працівників цієї країни, які підлягають під соціальне страхування). Від них також виходить основний імпульс в ринковій економіці у зв'язку зі своїми інноваційними прагненнями. Враховуючи значення МСП, а також обмежений доступ до капіталу (який додатково ускладнюється впровадженням «Базель II»), держава зобов'язана підтримувати цей підприємницький сектор. Захист інтересів МСП на політичному рівні здійснюються зазвичай торговою палатою, яка також проводить роз'яснювальну роботу з МСП, сприяє налагодженню міжнародних контактів між її членами.

Малі та середні підприємства (МСП) складають переважну більшість італійських фірм, забезпечуючи майже 80% промислової та сфери послуг робочої сили та створюючи приблизно дві третини обороту та доданої вартості в Італії. МСП складають 99,9% італійських фірм; частка мікрофірм коливається в районі 95% [1]. У 2019 році в малих і середніх підприємствах було зайнято близько 80% робочої сили в промисловості та сфері послуг і створено близько двох третин обороту та доданої вартості.

Вплив пандемії призвів до перебоїв у бізнес-діяльності та дефіциту ліквідності. Кредитні ринки були підтримані експансійними заходами монетарної політики ЄЦБ, які супроводжувалися ініціативами фінансової підтримки, прийнятими урядом. Кредитування зростало постійними темпами для великих підприємств і, після багатьох років скорочення, також для малих компаній.

У 2020 році стандарти кредитування залишалися в основному пом'якшеними. Ставки позик для бізнесу були низькими, а вимоги до застави знизилися, частково внаслідок широкого використання схем державних гарантій. Якість кредитів ще більше покращилася завдяки заходам фінансової підтримки, ухваленим урядом після спалаху пандемії. Співвідношення нових непрацюючих кредитів МСП до непогашених кредитів досягло найнижчого рівня за п'ятнадцять років. Запас непрацюючих кредитів суттєво скоротився внаслідок їх подальшої ліквідації під час пандемії [2].

Фінансування акціонерного капіталу для МСП, що надається у формі капіталу на початковій стадії та капіталу розширення, помірно зросло; навпаки, ресурси, виділені великим компаніям, помітно зменшилися після того, як минулого року залишалися практично незмінними.

Затримки платежів між підприємствами, які скорочуються після різкого підйому, зафіксованого під час глобальної фінансової кризи, знову почали зростати після спалаху надзвичайної ситуації в галузі охорони здоров'я; наприкінці 2020 року схеми платежів повернулися майже до рівня до пандемії. В 2020 році МСП отримали прямих і державних позик на суму 1187 млрд євро, а частка непогашених кредитів складала 17% від загальної суми кредитів [1]. Кількість банкрутств скоротилася шостий рік поспіль на понад 30% порівняно з 2019 роком: частково різке зниження можна пояснити мораторієм на банкрутство та уповільненням діяльності судів через заходи стримування пандемії. Уряд розгорнув широкі політичні зусилля для протидії безпрецедентним викликам, з якими зіткнулися МСП під час пандемії, за допомогою широкого спектру заходів фінансової підтримки. Ці ініціативи, спочатку зосереджені на зниженні ліквідності, поступово доповнювалися ширшими пакетами відновлення.

Схеми кредитних гарантій традиційно відіграють вирішальну роль у полегшенні доступу МСП до фінансування. Під час пандемії Центральний гарантійний фонд було додатково зміцнено шляхом розширення кола

потенційних бенефіціарів, підвищення коефіцієнтів покриття кредитів, збільшення капіталу та спрощення процедур. Система державних гарантій була посилена завдяки SACE, італійському експортно-кредитному агентству, чий завдання були перевизначені, і яке виконує роль надання державних гарантій великим компаніям; ініціатива також була поширена на МСП, які вичерпали свої можливості доступу до Центрального фонду гарантування [3, ст. 6].

Інші заходи включають введення боргового мораторію, щоб допомогти компаніям впоратися з тимчасовою нестачею ліквідності через різке падіння виробництва. Цей захід дозволяє малим і середнім підприємствам отримати замороження незадіяних кредитних ліній, продовження терміну погашення кредитів і призупинення виплати платежів.

Подальші надзвичайні заходи супроводжуються більш вибірковыми ініціативами, спрямованими на уникнення дисбалансу у фінансовій структурі фірм. Заходи, спрямовані на заохочення більшого надходження власного капіталу до виробничої системи, передбачають широкий спектр інструментів для посилення капіталізації та сприяння відновленню економічної активності.

Список літератури:

1. Key facts on SME financing in Italy. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/82245334-en/index.html?itemId=/content/component/82245334-en>
2. OECD and Entrepreneurship Outlook 2021. URL: <https://www.oecd.org/cfe/smes/Italy.pdf>
3. The Italian SME experience and possible lessons for emerging countries. UNIDO. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/2008-05/the_italian_SME_experience_and_possible_LL_0.pdf

Наукове видання

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Збірник матеріалів
студентської науково-практичної Інтернет-конференції**

23 листопада 2023 р.

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 04.12.23. Формат 60×84/8
Друк. арк. 14,33. Зам. № 23-5807

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1

Свідectво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

E-mail: litera@kneu.edu.ua

АНОТАЦІЯ

Гузь В.К. Розвиток Італії в умовах європейської інтеграції. – Рукопис.

Кваліфікаційна магістерська робота за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Магістерська робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів сучасних особливостей розвитку Італії в умовах європейської інтеграції. Обґрунтовано перспективи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції.

З'ясовано сутність та мотивацію міжнародної інтеграції. Класифіковано міжнародні інтеграційні процеси. Визначено методи оцінювання ефективності міжнародної інтеграції.

Проаналізовано динаміку розвитку Італії як члена Європейського Союзу. Виявлено особливості галузевої спеціалізації Італії. Охарактеризовано стан розвитку малого та середнього бізнесу в Італії.

Розроблено SWOT-аналіз економіки Італії. Запропоновано шляхи поглиблення співробітництва Італії з Україною в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: міжнародна інтеграція, економічне співробітництво, глобалізація, інновації, конкурентоспроможність, макроекономічні показники, галузева спеціалізація, МСП, фінансові показники, товарообіг, інвестиції.

ANNOTATION

Huz V.K. The development of Italy in the conditions of European integration. – Manuscript.

Qualifying master's thesis on specialty 292 "International economic relations".

The master's thesis is devoted to the study of theoretical and practical aspects of modern features of the development of Italy in the conditions of European integration. The prospects for deepening cooperation between Italy and Ukraine in the conditions of European integration are substantiated.

The essence and motivation of international integration is clarified. International integration processes are classified. Methods of evaluating the effectiveness of international integration are defined.

The dynamics of the development of Italy as a member of the European Union is analyzed. The peculiarities of Italy's sectoral specialization are revealed. The state of development of small and medium-sized businesses in Italy is characterized.

A SWOT analysis of the Italian economy has been developed. Ways to deepen cooperation between Italy and Ukraine in the context of European integration are proposed.

Keywords: international integration, economic cooperation, globalization, innovations, competitiveness, macroeconomic indicators, industry specialization, SMEs, financial indicators, turnover, investments.